

TÁNCOLÓ ÖRÖKSÉGEK: KÖZÖSEN ALKOTOTT ESEMÉNYEK GYAKORLATA

Kézikönyv

 Dance - ICH

Co-funded by
the European Union

Táncoló örökségek: közös alkotott események gyakorlata

Eredeti cím: *Dancing Heritages: Co-creating Events of Practice*

Eredeti elérhetősége: <https://doi.org/10.3986/9789610510611>

Szerkesztők: Serec Hodžar Anja, Pál-Kovács Dóra.

Tervezés és tördelés: Klančar Darja

Angolról fordította: Csonka-Takács Eszter

Nyelvi szerkesztés: Pál-Kovács Dóra

Kiadja: ZRC SAZU, Népzene kutató Intézet

A kiadó képviselője: Kovačič Mojca

Megjelenteti: ZRC SAZU, Založba ZRC

A kiadót képviseli: Luthar Oto

A Založba ZRC főszerkesztője: Pogačnik Aleš

First e-edition.

Ljubljana 2025

A kiadvány az EU "Dance as ICH: New Models of Facilitating Participatory Dance Events" (Dance – ICH, Projektazonosító: **101056200**) című projekt keretében jelent meg, az **Európai Unió Kreatív Európa** programja társfinanszírozásában.

**Co-funded by
the European Union**

Az Európai Unió finanszírozásával. Az itt szereplő vélemények és állítások a szerző(k) álláspontját tükrözik, és nem feltétlenül egyeznek meg az Európai Unió vagy az Európai Oktatási és Kulturális Végrehajtó Ügynökség (EACEA) hivatalos álláspontjával. Sem az Európai Unió, sem az EACEA nem vonható felelősségre miattuk.

Dance-ICH projektpartnerek: ASTRA National Museum Complex, CEMPER Centre for Music and Performing Arts Heritage in Flanders, Hellenic Folklore Research Centre of the Academy of Athens (HFRC-AA), Museums of Southern Trøndelag (MiST), School of Physical Education and Sport Science of the National and Kapodistrian University of Athens (NKUA-SPESS), Slovenski etnografski muzej (SEM), Norwegian Centre for Traditional Music and Dance (Sff), Hungarian Open Air Museum (SKANZEN), Znanstvenoraziskovalni center Slovenske akademije znanosti in umetnosti (ZRC SAZU).

A Creative Commons CC BY-NC-ND 4.0 Nemzetközi Licenc feltételei az első e-kiadás szabadon elérhető online verziójára vonatkoznak. <https://doi.org/10.3986/9789610510628>

Kataložni zapis o publikaciji (CIP) pripravili
v Narodni in univerzitetni knjižnici v Ljubljani

COBISS.SI-ID=260314627

ISBN 978-961-05-1057-4 (PDF)

Založba ZRC

TARTALOMJEGYZÉK

04	Bevezető
07	Norvégia
14	Szlovénia / Szlovén Néprajzi Múzeum
20	Románia
26	Magyarország
32	Szlovénia / ZRC SAZU
39	Görögország
46	Következtetések
48	Útmutató

BEVEZETŐ

Tone Erlien Myrvold

Anja Serec Hodžar

Mieke Witkamp

A Tánc mint szellemi kulturális örökség: Új modellek a részvételi táncesemények elősegítésére (angol rövidítése: Dance-ICH) című projekt során bejártuk Európát – Norvégiától és Belgiumtól kezdve Szlovénián, Románián, Magyarországon át Görögorszáig –, miközben számos táncagyománnyal, közösséggel és gyakorlattal ismerkedtünk meg. A kezdeményezés nemcsak a kulturális örökséggel foglalkozó intézményeket, kutatókat és művészeket kapcsolta össze, hanem – ami talán a legfontosabb – szoros együttműködéseket alakított ki a helyi közösségekkel is, amelyeket társ-alkotóként vont be az örökségvédelem és a megőrzés folyamatába.

Munkánk kiindulópontja egy **új szemlélet**: a szellemi kulturális örökségre (SZKÖ) már nem csupán bemutatandó értéként, hanem **megélhető, megosztható és közösen alakítható** hagyományként tekintünk. Arra kerestük a választ, miként lehetnek a múzeumok és kulturális intézmények **nemcsak az élő hagyományok** bemutatói, hanem azok aktív közvetítői és támogatói is. Ha ezek az intézmények **találkozási ponttá** válnak, akkor olyan nyitott terekként működhetnek, ahol a részvétel, a befogadás és a közösségi megerősítés alapelvei érvényesülnek – ahol a hagyományos tudás a testben megélt tanulás, az aktív részvétel és a párbeszéd révén öröklődik tovább.

A kézikönyvben szereplő helyi és regionális mintaprojektek jól mutatják, hogy **az aktív részvétel miként mélyíti a hagyományhoz való személyes kötődést, és erősíti a hagyomány sajátjaként való megélését a közösségben.** Ez az élmény alapvető fontosságú a szellemi kulturális örökség fenntartható továbbörökítésében – különösen a mai társadalmakban, amelyek számos kulturális, társadalmi és gazdasági kihívással küzdenek.

Nem a nulláról kezdtük: arra mutattunk rá, miként **aktíválhatók és gondolhatók újra** a már meglévő hálózatok, helyszínek és kapcsolatok annak érdekében, hogy a tánc továbbra is élő és a közösségi élet szerves részeként fennmaradó gyakorlat maradjon. Tapasztalataink szerint közös mintázat figyelhető meg: amikor az intézmények valódi figyelmet fordítanak a közösségekre,

együttműködő, társ-alkotó szerepben lépnek fel, és támogatják a közösségi kezdeményezéseket, a kulturális gyakorlatok megerősödnek és fenntartható módon fejlődnek tovább.

A projekt előmozdította a **szellemi kulturális örökség fenntartható megőrzésére** irányuló modellek mélyebb megértését is. Olyan részvételi megközelítéseket teszteltünk és dokumentáltunk, amelyek egyszerre alkalmazhatók helyi szinten, egyben globálisan is relevánsak. Eszköztárunk – amely magában foglal egy kézikönyvet, irányelveket, kiállításokat és egy nemzetközi hálózatot – gyakorlati keretet és támogatást kíván biztosítani a jövőbeli kezdeményezések számára, **szakemberek, döntéshozók és közösségek** bevonásával.

A projekt közvetlen módon támogatja a **Fenntartható Fejlődési Célok** több területét is:

SDG 4: Minőségi oktatás

SDG 10: Egyenlőtlenségek csökkentése

SDG 11: Fenntartható városok és közösségek

SDG 17: Partnerség a célok eléréséért

A **részvételi tánc középpontba állításával** – nem pusztán látványossággént, hanem közös gyakorlatként – nemcsak annak folytonosságát és átörökítését segítjük elő, hanem hidakat is építünk generációk, tudományterületek és társadalmi csoportok között. Az alkalmazott módszertanok az **alulról szerveződő részvételt, a közös felelősségvállalást és a kulturális közvetítést** hangsúlyozzák, összhangban a 2003-as UNESCO Egyezmény alapelveivel.

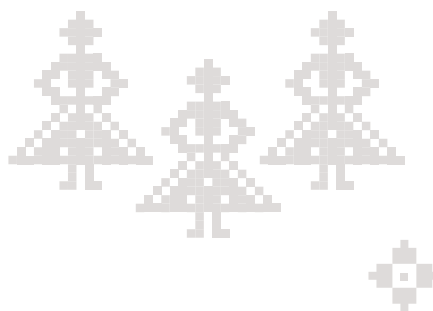
Bevezetünk egy új fogalmat: a *gyakorlati kiállítás eseményeit*. Ez a koncepció azt vizsgálja, miként hasznosíthatók a helyi közösségek táncsal kapcsolatos elképzelései, nézőpontjai és aktív részvétele annak érdekében, hogy az *élő táncagyományok* átörökítése és a múzeumi közönség számára való relevánssá tétele megvalósuljon. A fogalom magában foglalja a közösen létrehozott kiállítási elemeket, a szervezett és vezetett tánceseményeket, a tánc gyakorlati eseményeit,

valamint a kiállított tárgyak, a táncfolyamat és a táncosok közötti párbeszédet.

A *gyakorlati kiállítás eseményei* fogalma a tánc tartalom, a kiállított elemek, a szervezett és vezetett táncesemények, a táncközösség, a közönség és a múzeumi szakemberek közötti kölcsönhatást és összekapcsolódást jelenti. Ezek olyan komponensek, amelyeket tudatosan és összehangoltan kell integrálni annak érdekében, hogy a tánc fenntartható védelmét és megőrzését támogassuk a múzeumi tér keretei között.

A *gyakorlati kiállítás eseményei* fogalma a kézikönyvben bemutatott hat kiállítás és esettanulmány révén világít rá, hogyan támogathatják a múzeumok és kulturális örökség intézmények a tánc közösségeit a gyakorlatok folytatásában, új lehetőségeket teremtve mind az átadás, mind a figyelemfelkeltés terén. A kézikönyv hat különböző példán keresztül elemzi, miért és miként kellene a kulturális intézményeknek aktív szerepet vállalniuk a tánc, mint élő örökség fenntartható megőrzését célzó jövőbeli struktúrák kialakításában

A fenntartható struktúra, amelyet *gyakorlati kiállítás eseményei*-nek nevezünk, többet foglal magában, mint csupán magukat az eseményeket. Elsősorban ezeknek az eseményeknek rendszeresen ismétlődőnek kell lenniük, és állandó helyszínbe kell ágyazódniuk. Másodsorban

szükség van egy támogató szerepet betöltő facilitátorra (segítőre), aki az adaptív menedzsment elveit követve biztosítja a hosszú távú életképességet és az érték elismerését. A kulturális intézmények, valamint az általuk kijelölt élő örökség facilitátorok segíthetik a táncközösségeket azzal, hogy gyakorlataikat beépítik egy szervezeti keretbe és támogatják őket anélkül, hogy közvetlenül beavatkoznának a szellemi kulturális örökség tényleges kivitelezésébe.

A jövőbeni és folytatódó kutatások szempontjából kiemelten fontos, hogy ezeket a módszereket hosszú távon, különböző kontextusokban vizsgáljuk, kritikusan értékelve a társalkotói folyamatokban betöltött szerepek elosztását, valamint a fenntartható struktúrákat, különösen a finanszírozás és a rendelkezésre álló források tekintetében.

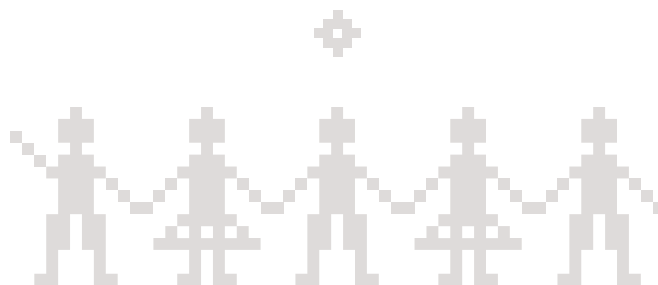
Az egyes esettanulmányok külön fejezetekben kerülnek bemutatásra, a projektpartnerek alaptevékenysége szerint rendszerezve – a klasszikus múzeumoktól a szabadtéri múzeumokon és kutatóintézeteken át az egyetemekig. Az átláthatóság és az összehasonlíthatóság érdekében minden fejezet azonos szerkezetet követ: Bevezetés; Közösségünk; Módszertan; Eredmények, megoldások, közönség; Reflexiók, kihívások és előnyök minden érintett számára.

A projekt során azt tapasztaltuk, hogy a szakértők és kutatók különbözőképpen értelmeznek bizonyos kulcsfogalmakat. Ezért minden esettanulmányhoz öt, meghatározó fogalmat társítunk, amelyek bemutatják, hogyan közelítik ezeket az adott esettel dolgozó szakemberek: **közös-/társalkotás, facilitátor (segítő, támogató), részvételiség, átörökítés és közösség.**

E különböző értelmezések bemutatása azért fontos, mert bár ugyanazon kulturális területen és európai kontextusban dolgozunk, a fogalmak jelentése az öt résztvevő országban eltérő lehet. Ez nyelvi, kulturális és intézményi különbségeket tükrözi. Az egységes definíció kényszerítése helyett e sokszínűséget

értékesnek tekintjük, mint a tartalmas európai együttműködés egyik alapfeltételét.

Arra hívjuk az Olvasót, hogy gondolkodjon el ezeken a modelleken, értelmezze, bővítse és vigye tovább őket. A fókusz nem csupán a táncon van, hanem azon, **hogyan működhetnek együtt közösségek és intézmények a közös, élő kulturális örökség fenntartható jövőjének érdekében.**

Tone Erlien Myrvold

Bevezetés

Ebben az esettanulmányban két norvég projektpartner működik együtt, mindkettő Trondheim városában, Norvégiában található.

A Norvég Hagyományos Zene és Tánc Központja (a továbbiakban: NHZTK), amely az UNESCO 2003-as Szellemi Kulturális Örökség Egyezményének akkreditált civil szervezeteként működik, céljaul tűzte ki a norvég hagyományos zene és tánc megőrzését, továbbadását és népszerűsítését, mint egyedi kulturális identitáskifejezési formákat.

Projektpartnerként a Norvég Zenei Múzeumok (a Dél-Trøndelagi Múzeumok részeként, a továbbiakban: NZM) kapcsolódnak be, amelyek Norvégia egyik legjelentősebb kulturális intézményét alkotják. Az NZM két országos hatáskörű intézményt is magában foglal: a Rockheimet – a könnyűzenei múzeumát –, valamint a Ringve Zenei Múzeumot. Ezek a múzeumok nemcsak a norvég zenei örökség dokumentálásáért és bemutatásáért felelnek, hanem széles műfaji spektrumban tevékenykednek, beleértve a zenetörténet, a hangszerek, valamint a norvég zenei kulturális örökség tárgyi, szellemi és digitális formáinak kezelését és közvetítését is.

Az NHZTK öt évtizedes közösségi szerepvállalásra épülő tapasztalata alapján olyan módszertani szemléletet alakított ki, amely az SZKÖ gyakorlóit bevonja a tánctudás átadásába, a megőrzést célzó koncepciók kidolgozásába, a hálózatépítésbe, valamint egy népzenei és néptánc-archívum közös létrehozásába és terjesztésébe.

Az NZM-hez tartozó Rockheim és Ringve múzeumok széles körű iskolai programokat kínálnak, és évente számos közönségeseményt szerveznek. A múzeumok kiemelten értékelik azt a boldogságot és nevetést, amelyet a táncoló közönség körében tapasztalnak, valamint azt, ahogyan a különböző zenei stílusok természetes kapcsolatot teremtenek a testmozgásokkal és táncformákkal. A tánc a zene szerves része – és fordítva. Éppen ezért a tánc, mint élő örökség, hosszú ideje jelen van a múzeumok gyakorlatában.

Fotó 1: *Gammel Groove*
című gyakorlati kiállítás
eseménye. Rockheim
Múzeum, Trondheim, 2024.
Fotó: Jana Pavlova.

Célcsoportunk a trondheim-i táncos közösség, amely mindmáig aktívan ápolja hagyományát: közös mulatságaikon tánccal és hagyományos hangszerek megszólaltatásával tartják életben a régió repertoárját. A Trondheimben és környékén megrendezett helyi táncmulatságok immár több mint egy évszázada természetes találkozási pontjai a közösségnek. A projekt egyik fő célja, hogy támogassa e közösségek törekvéseit új gyakorlók és közönség bevonására, és ezáltal olyan fenntartható gyakorlati kiállításokat hozzon létre, amelyek a tánc mint élő örökség közvetítésének találkozóhelyeiként hosszú távon is fennmaradhatnak.

Közösségünk

Norvégiában a táncörökség-közösségek helyi szinten kicsik, de többnyire egy nagyobb regionális közösséghez kapcsolódnak. A mi közösségünk különböző csoportokból és táncműfajokból áll, ám mindegyik a *Trøndersk gammaldans* (trøndelagi régi táncok) hagyományába tartozik.

A Trondheimben és környékén működő táncközösségek számos hagyományos néptáncot gyakorolnak, többek között a keringőt, a *reinlender*-t (schottis), a mazurkát, a polkát és a régió jellegzetes falusi táncát, a *pols*-t. Emellett táncolják a swing, a foxtrot, a lassú tánc és a one step norvég változatait is – olyan formákat, amelyeket évszázadok óta táncolnak, és amelyek ma is élő gyakorlatnak számítanak.

Résztevői csoportunkat 15 különböző szervezet tagjai alkotják, mellettük pedig számos olyan egyéni rajongó is jelen van, akik fontos szerepet játszanak a hagyományos tánc- és zenei gyakorlatok életben tartásában. A néptáncot

és a swinget ma is rendszeresen gyakorolják olyan táncsoportokban, amelyek hetente egyszer, kötetlen formában találkoznak.

A közösségek gyakran kiemelik, hogy kevés a jó, informális, generációk közötti találkozási lehetőség, ahol táncmulatságokat lehetne szervezni – ez közös kihívást jelent. Az elmúlt évtizedekben ezek a mulatságok – akár baráti összejövetelek, akár meghirdetett események – elsősorban az idősebb generációk találkozóhelyei voltak, míg a fiatalabbak számára nem igazán kínáltak releváns alkalmakat.

A kiállítás keretében olyan táncmulatságokat népszerűsítünk, amelyek generációkat kötnek össze, különös figyelmet fordítva a gyerekekre és a fiatalokra. Ez gyakran új tagok bevonására is ösztönzi az örökségközösségeket. A Ringve/Rockheim és az NHZTK tapasztalatai szerint a fiatalabb korosztályok különösen fogékonyak a befogadásra, a képviseletre és a sokszínűségekre. Ugyanakkor a diákoknak és a fiatal felnőtteknek szükségük van olyan találkozási pontokra is, ahol a koronavírus-járvány után újra megélhetik a közösséghez tartozás élményét.

Módszertan

A projekt két norvég partnere közösen dolgozott azon, hogy egy célzott programot valósítson meg, amely terepmunkából és a trondheim-i táncközösséggel folytatott közös alkotási folyamatból állt. A kiválasztott közösség tagjai a *gammeldans* (régi táncok) és a swing műfajához kapcsolódtak, és különböző csoportokat, egyéni táncosokat, zenekarokat és önkéntes egyesületeket foglaltak magukban.

Első lépésként digitális kérdőívet küldtünk ki a trondheimi közösség számára. Ennek eredményeként 15 táncsoport és zenekar csatlakozott a projekt két hónapos terepmunkájához, valamint a közösséggel közösen folytatott, hat hónapon át tartó alkotófolyamathoz.

A múzeumokban rendezett négy nagyobb találkozón – az interjúk és a csoportmunkák eredményeinek nyilvános megosztásával – lehetőség nyílt három alapvető kérdés közös megvitatására és szavazásra:

1. Ki vagy te, és mit képvisel a szervezeted?
2. Miben tudunk nektek segíteni?
3. Álmodjunk együtt!

A résztvevők ezeken az alkalmakon ötleteket cseréltek, tapasztalatokat osztottak meg, és közösen alakították ki a terepmunka és az alkotói folyamat következő lépéseit.

Minden találkozót egy közös táncmulatság zárt, amelyen bárki ingyenesen részt vehetett. Az élő zenével és

Fotó 2: Találkozó táncoktatókkal. Rockheim Múzeum, Trondheim, 2024. Fotó: Jana Pavlova.

Fotó 3: Táncanfolyam. Rockheim Múzeum, Trondheim, 2024. Fotó: Jana Pavlova.

ismert zenekarok fellépéseivel ezek az események több száz táncost – fiatalokat és időseket egyaránt – vonzottak. A terepmunka, a közös alkotói találkozók és a táncmulatságok dokumentálása gazdag és értékes anyagot eredményezett, amely alapot nyújtott a kiállításához, a kutatáshoz és az örökség továbbadásához.

Eredmények, megoldások, célközönség

A közösséggel végzett terepmunka és az alkotói folyamat során számos közös problémát és célt sikerült azonosítani:

- szükség van olyan helyszínekre és találkozási pontokra, ahol a különböző közösségi csoportok együtt táncolhatnak;
- igény mutatkozott egy állandó trondheimi táncházra, amely megkönnyítené az események szervezését minden táncközösség számára;
- elengedhetetlen a jól képzett oktatók jelenléte, illetve új oktatók képzése;
- minőségi zene biztosítása – élő és digitális formában egyaránt – az oktatás és gyakorlás támogatására;
- a közösség bővülni szeretne, és új tagokat kíván toborozni;
- több tánc és zene bevonása az iskolai és iskolán kívüli programokba, az önkéntes közösségekkel együttműködésben;
- az önkéntes közösségek gazdasági helyzetének javítása, valamint az intézményi együttműködésekkel fakadó szinergiák jobb kihasználása;
- a láthatóság növelése, hatékonyabb eseményszervezés, marketing és tudásmegosztás a szélesebb közönség elérésére.

Fotó 4: Iskolai turné.
Nypvang iskola,
Trondheim, 2025.
Fotó: Nypvang iskola.

Fotó 5: Ungdommelig
dansefest című gyakorlati
kiállítás eseménye.
Rockheim Múzeum,
Trondheim, 2024.
Fotó: Celina Gallo.

Ezekre a közösen megfogalmazott igényekre építve a tánc- és zenei közösséggel közösen birtokolt javaslatok születtek. A legfontosabb kezdeményezések közé tartozott egy koordinációs platform létrehozása, nagyszabású táncesemények szervezése elismert zenészek közreműködésével, hosszú távon működő találkozási helyek kialakítása élő zenével és vegyes táncstílusokkal – mindezek pedig egy közösségi alapon működő trondheimi táncház létrehozásához vezettek.

A projektben hangsúlyos szerepet kapott az oktatás is: tánc- és zenei workshopok valósultak meg pedagógusok, diákok és közösségi szervezetek számára. A program része volt iskolai turnék szervezése fiatal oktatókkal, iskolai tánccsomagok kidolgozása, valamint diákinstruktor-képzések elindítása.

A cél egy jól megtervezett, közösen birtokolt eredményekre épülő megvalósítás volt, amelyben a közösségi vezetők véleményét a tervezés és a kivitelezés minden szakaszában figyelembe vettük. Ennek eredményeként három nagyszabású tánc hétvégét rendeztünk a Rockheim múzeumban, ahol szemináriumok, neves tánczenészek fellépései, oktatóképzések és tánc tanfolyamok zajlottak pedagógusok és óvodapedagógusok számára. Emellett megvalósultak iskolai turnék, valamint a hagyományos tánc és zene népszerűsítése a síeléshez kapcsolódó északi műfajok világ bajnokságán is.

A közösség igényeit képviseltük kulturális intézményekkel, politikusokkal és tudományos hálózatokkal folytatott regionális megbeszéléseken. Mindez jól szemlélteti, hogyan formálódik a „gyakorlati kiállítás eseményeinek” koncepciója a norvég kontextusban: a tudásmegosztás a széles közönség, a diákok, a fiatalok és a lelkes tánc közösségek felé, valamint a táncos találkozási helyek biztosítása együttesen teremtenek értéket.

Ez a megközelítés hozzájárult a figyelemfelkeltéshez is, és rávilágított arra, hogy a hagyományos zene és tánc milyen jelentős szerepet játszik a társadalmi fenntarthatóságban – a fiatalok és az idősebb generációk számára egyaránt. A zene és a tánc ugyanis nem csupán kulturális örökséget képviselnek, hanem közvetlenül kapcsolódnak a jólléthez, a közérzethez és a közösségi kikapcsolódáshoz is.

Reflexiók, kihívások, előnyök minden résztvevő számára

A projekt során egy nagy és sokszínű közösséget ismertünk meg, amelyet néptáncosok, swing-táncosok és mindkét műfaj zenészei alkotnak. A közös találkozási pontok létrehozását a közösség örömmel fogadta, és ennek eredményeként számos pozitív szinergia jött létre a különböző csoportok között.

Módszerünket sikeresnek tekintjük, hiszen sokat tanultunk a közösségek elvárásairól és igényeiről a tánc és a táncmulatságok megőrzésével kapcsolatban. A terepmunka és a közös alkotási folyamat során a norvég kutatócsoport értékes betekintést nyert a közeg működésébe, és így jobban tudta támogatni a közösséget álmaik, vágyaik és kihívásaik megfogalmazásában.

Bár a Trondheimben megvalósított közös tervezési és döntéshozatali folyamat újdonságot jelentett a legtöbb közösség számára, nem tapasztaltunk érdektelenséget a részvételben. Különösen örömteli volt a közösség elkötelezettsége: az emberek aktívan bekapcsolódtak ebbe a nyitott folyamatba, ahol minden ötlet teret kaphatott – anélkül, hogy előre kijelöltük volna a várható eredményeket.

A partnerintézmények szerepét a közösség előtt szándékosan csak a második találkozón mutattuk be, amikor néhány elvárás is megfogalmaztunk, hogy ezzel megalapozzuk a projekt további szakaszát. A folyamat nyitottságából fakadóan ugyanakkor kaptunk visszajelzéseket az ellentmondó szerepekről,

a versengésről, valamint a projekt céljaival és irányjaival kapcsolatos bizonytalanságokról is.

Mindezek ellenére sikerült bővítenünk és továbbfejlesztenünk azokat az eszközöket, amelyek a táncközösségek rendelkezésére állhatnak a szellemi kulturális örökség megőrzésében. Emellett megnyitottuk a párbeszéd útját a közösség és az intézmények között, ami megerősítette az esettanulmány alapvető célját: a táncközösségekkel való alapos és hosszú távú együttműködés kialakítását.

A terepmunka és a közös alkotás eredményeként egy olyan intézkedéslista született, amely Trondheim városában is megvalósítható. Ez a lista a közösségek igényeit és kívánságait, valamint a Ringve és Rockheim múzeumok és az NHZTK – mint nemzeti kulturális örökségi intézmények – elképzeléseit és lehetőségeit egyesíti. Kidolgozása közösségi alkotási folyamatban történt, és szorosan illeszkedett a jelenlegi kultúrpolitikai irányokhoz, hogy rámutasson a mai társadalom kihívásaira – különösen a város más szereplőivel, köztük a projektpartnerekkel való együttműködésben.

Az alulról építkező, hosszú távú folyamat révén – amelyben a közösség mindig középpontban állt – a résztvevők olyan eszközökhöz jutottak, amelyek segítik őket a helyi táncstudás továbbadásának mai kihívásait felismerni és kezelni. Intézményi oldalról pedig értékes tudás és tapasztalat gyűlt össze arról, miként lehet fenntartható módon vezetni és megvalósítani a közös örökségvédelmi stratégiákat a tánc, mint élő örökség közösségeivel partnerségben.

Közös alkotás /Társ-alkotás (Co-creation):

A közös alkotás/társ-alkotás olyan partnerséget jelent, amelynek keretében mindkét fél a projekt kezdetén határozza meg szükségleteit és céljait, majd együtt dolgozik ezek megvalósításán.

A közösségeknek nagyobb beleszólással kell rendelkezniük, mint egy hagyományos részvételi projekt esetében, ugyanakkor mind az intézményi, mind a közösségi céloknak teljesülniük kell. Az együttműködés végeredményét a közösség és az intézmény közösen birtokolja.

Facilitátor/segítő:

A facilitátor egy semleges személy, aki segít egy csoportnak megérteni közös céljait, támogatja őket a tervezésben és a célok elérésében. A facilitátor nem tekintélyszemély, és nem kizárólag ő birtokolja a szükséges tudást. Ehelyett olyan struktúrákat és folyamatokat hoz létre, amelyek segítik a csoportot saját ötleteik megfogalmazásában és megosztásában (Gray, 2016: 19).

Átörökítés (Transmission):

Olyan intézkedések, amelyek biztosítják, hogy a szellemi kulturális örökség megtestesült elemei folyamatosan fejlődjenek, egyik megnyilvánulási formából a másikba alakulva, miközben személyről személyre és nemzedékről nemzedékre adódnak tovább.

Közösség (Community):

„Olyan emberek, akik egy kulturális örökség bizonyos elemeit értékként kezelik, és a közérdekű tevékenységek keretein belül fenn kívánják tartani és tovább kívánják adni a jövő generációinak” (Európa Tanács, 2005: 2. cikk).

Ez az örökségközösség nem feltétlenül azonos a helyi vagy etnikai közösségekkel, inkább az ún. „gyakorlóközösség” (community of practice) fogalmával rokon. Az ilyen örökségközösség tagjai a közös örökségen kívül nem feltétlenül ismerik egymást, és nem feltétlenül osztanak meg más gyakorlatokat vagy érdeklődési köröket. Más szóval, egy örökségközösség mindenkit magában foglal, aki valamilyen módon kapcsolódik az adott szellemi kulturális örökség gyakorlásához.

A zenei és táncos gyakorlatok esetében ez magában foglalja a zenészeket, táncosokat, közönséget, valamint az egyéb kapcsolódó személyeket, például rendezvényszervezőket, jelmezkészítőket, helyi közösségi tagokat, barátokat és családtagokat.

Részvételiség (Participatory):

Lehetővé teszi az emberek számára, hogy részt vegyenek vagy bekapcsolódjanak egy tevékenységbe. Olyan megközelítés vagy módszer, amelynek során a gyakorlatokat, folyamatokat vagy eseményeket maguk a résztvevők – különösen a hagyományörzők és a szellemi kulturális örökség gyakorlói – alakítják ki közösen. Ez azt jelenti, hogy a résztvevők nem csupán hozzájárulók, hanem valódi befolyással bíró társ-alkotók a döntésekben, a tartalom kialakításában és a megvalósításban. Ez egy alulról építkező folyamat, amely az egyenlő párbeszédre, a kölcsönös tanulásra és a közösen birtokolt eredményekre épül, az intézmények pedig inkább segítő vagy támogató szerepben jelennek meg, nem pedig irányítóként.

SZLOVÉNIA / SZLOVÉN NÉPRAJZI MÚZEUM

Adela Pukl

Anja Jerin

Bevezetés

A Szlovén Néprajzi Múzeum (SZNM) látja el a Szellemi Kulturális Örökség Megőrzésének Nemzeti Koordinátora feladatát, és felel a Szellemi Kulturális Örökség Megőrzéséről szóló 2003-as UNESCO-egyezmény szlovéniai végrehajtásáért. Munkája során folyamatosan kapcsolatot tart a terepen a szellemi kulturális örökség hordozóival, akiknek tevékenységét a Szellemi Kulturális Örökség Nyilvántartása dokumentálja. Ennek része a néptáncörökség is, amely ma is élő hagyomány, aktív örökséghordozókkal, akik gondoskodnak annak továbbfejlesztéséről és átadásáról.

Szlovénia néptáncagyományát sokféle tánc alkotja. A legtöbb szlovén néptáncot ma már főként néptáncgyűttesek adják elő, ugyanakkor két tánc – a *sotiš* és a *šamarjanka* – még mindig élő gyakorlat. Ezek 2021-ben kerültek be a Szellemi Kulturális Örökség Nyilvántartásába. Mindkettő páros tánc, amelyet spontán módon járnak különféle alkalmakon – mulatságokon, családi ünnepeken, esküvőkön, szalagavatókon és fesztiválokon. A két táncot legtovább Prekmurjében, Szlovénia legészakkeletibb vidékén őrizték meg, ahol máig fontos identitásképző erővel bírnak.

Sokan néptáncgyűttesekben is táncolnak, ahol több generáció – a legfiatalabbaktól az idősebbekig – közösen alakít ki koreográfiákat. Ezek egyszerre tükrözik az alkotók kreativitását és a hagyományhoz való kötődésüket. A néptáncgyűttesek meghatározó szerepet játszanak a tudásátadásban és a táncagyomány társadalmi beágyazottságának erősítésében.

Fotó 1: Pedagógiai film
forgatása egy stúdióban
a *Tánc – Európa élő
öröksége mozgásban* című
kiállításhoz, Ljubljana,
Szlovénia, 2024.
Fotó: Adela Pukl.

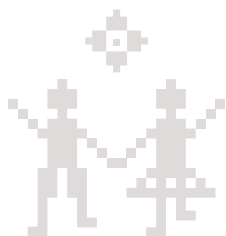
Közösségünk

A táncközösséget minden korosztály képviseli – fiúk és lányok, férfiak és nők –, akik ünnepeken, mulatságokon vagy a néptáncegyüttesek előadásain táncolnak együtt. Van köztük hivatásos táncos is, de többségük számára a közös tánc szabadidős tevékenység.

Beltinciben az első néptáncegyüttes 1938-ban alakult. Ma már több is működik a környéken, tagjaikat a barátság, a kitartás és a vágy köti össze, hogy megismerjék, megőrizték és továbbadják Prekmurje hagyományos táncait, dalait, szokásait és játékait. A tánc szerves része a zene: olykor egyetlen harmonikás kíséri a táncosokat, máskor egész zenekar.

A *Dance as ICH* kiállításon a közösség saját élményein és értelmezésén keresztül mutatta be táncörökségét, többek között videófelvételek segítségével.

A közösség képviselői leggyakrabban tánctanárok, akik tudásukat a legfiatalabbaknak, a középiskolásoknak és a felnőtteknek adják tovább, az adott korosztályhoz illesztett módszerekkel. Fontos szerepe van a családon belüli tudásátadásnak is.

Módszertan

A táncközösség aktívan részt vett a kiállítás és a kísérőprogramok előkészítésében. Az örökséghordozókkal – köztük a beltinci „Marko” Kulturális Egyesület tagjaival – folytatott beszélgetések során világossá vált, hogy örömmel vesznek részt a projektben, és lelkesek, hogy örökségüket új kontextusban is megmutathatják. A forgatási tervet közösen készítettük el, és közösen állítottuk össze a kiállításhoz szükséges videókat – bemutatókat, oktató- és dokumentumfilmeket.

A kölcsönös bizalom és tisztelet jegyében olyan kiállítás született, amelyet mind a közösség, mind a kurátorok magukénak éreznek.

Fotó 2: A múzeum látogatói interaktív bemutatón keresztül tanulhatják meg a sotiš táncot, Ljubljana, Szlovénia, 2025.
Fotó: Adela Pukl.

Eredmények és megoldások

A kiállítás a prekmurjei táncörökséget – a *sotišt* és a *šamarjankát* – a múzeum falain belül, új összefüggésben mutatta be. A legnagyobb kihívást a tánc muzealizálása jelentette. A múzeum nem mindig igazodik a táncosok időbeosztásához, ezért olyan programokra is szükség volt, amelyek a látogatók számára közvetlen élményt adnak. Így születtek meg az interaktív, virtuális workshopok, amelyek során az érdeklődők megtanulhatták a tánc alaplépéseit.

A forgatás során amatőr táncosokkal dolgoztunk, akiknek szokatlan volt tudatosan részekre bontani a lépéseket, hiszen számukra a mozdulatok ösztönösek. Ezért részletes előkészítést, próbafelvételeket és forgatókönyvet igényelt. Fontos volt, hogy a közösség a saját értelmezésében mutathassa be az örökséget: ők választották a zenészt (harmonikást), a tempót, és élő zenére táncoltak.

Az elkészült interaktív tartalmak a projekt után is a múzeum gyűjteményében maradnak, és nagy értéket képviselnek. A közösség szavaival:

„Büszkék vagyunk, hogy együttműködhettünk a Szlovén Néprajzi Múzeummal. Számunkra megtiszteltetés volt, hogy szélesebb közönség előtt mutathattuk meg

elkötelezettségünket örökségünk iránt, és különleges kihívást is jelentett, hogy folklórunkat modern formában mutassuk be.”

A kiállításához öt gyakorlati bemutató is kapcsolódott, ahol gyerekek, diákok, felnőttek és szakemberek tanulhatták meg a *sotišt* és a *šamarjankát* – közvetlenül a közösség tagjaitól. A tanítás módszereit mindig a résztvevők életkorához és előzetes tudásához igazították.

Fotó 3: Gyakorlati kiállítási esemény a Szlovén Néprajzi Múzeumban, Ljubljana, Szlovénia, 2025.
Fotó: Anja Jerin.

Reflexiók és kihívások

A projekt újszerű vállalkozás volt, hiszen a tánc, mint szellemi kulturális örökség, nehezen tárgyasítható. Fontos cél volt, hogy a táncot ne csak a néptáncgyűttesek színpadi formájában, hanem mint spontán gyakorlatot mutassuk be, amelyhez nincs szükség különleges viseletre. Ugyanakkor a közösség kérésére néhány korabeli viseletet is bemutattunk.

A közös munka kihívást jelentett, hiszen mind a múzeumi szakembereknek, mind a közösségnek alkalmazkodnia kellett egymáshoz. Jelka Breznik, a kapcsolattartó így fogalmazott:

„A projektben való részvétel számomra nagy megtiszteltetés és értékes tapasztalat volt. Az elvárások összehangolása nem volt mindig könnyű, de a legfontosabb mégis az volt, hogy olyan emberekkel dolgozhattam együtt, akik tisztelik egymást, hasonlóan gondolkodnak, és közös céljuk kulturális örökségünk megőrzése.”

A folyamat során különösen világossá vált az élő zene szerepe. A tánc sokfélesége és változatai mindig visszautalnak a gyökerekre, miközben új formák kibontakozását is lehetővé teszik. Az élő zene minden korosztálynak szóló táncseményt kísért, gazdagítva az élményt.

Egy látogató így fogalmazott:

„Első kézből szerezhettünk élményt, és ez segített lebontani a sztereotípiákat, amelyek még mindig körülveszik a néptáncot. Ilyen városi környezetben különösen fontosak ezek a programok, mert segítenek megváltoztatni a néptánchoz kapcsolódó előítéleteket. Jó lenne, ha több ilyen alkalom lenne!”

Fotó 4: A tánccsoport színpadi előadása a kiállítás megnyitóján, Ljubljana, Szlovénia, 2024. Fotó: Miha Špiček.

Fotó 5: A táncörökség tudásának átadása a fiatalabb generációknak egy általános iskolában, Beltinci, Szlovénia, 2021. Fotó: Adela Pukl.

Közös alkotás /Társ-alkotás (Co-creation): közösen fejlesztünk ki valami újat, minden érintett fél bevonásával és hozzájárulásával.

Facilitátor/segítő: olyan személy, aki segít egy csoportnak hatékonyabban együtt dolgozni, megérteni a közös célokat, és megtervezni azok elérésének módját megbeszélések vagy viták során. A facilitátor ebben a folyamatban „semleges” marad, vagyis nem foglal állást a vitában.

Részvételi (Participatory): lehetőséget biztosít az embereknek arra, hogy beleszóljanak abba, hogyan valósul meg valami.

Átöröktetés (Transmission): az a mód / folyamat, amely során valaki különféle tudást és készségeket elsajátít. A tudás és készségek átadása lehet lineáris vagy horizontális.

Közösség (Community): emberek, csoportok és – ahol indokolt – egyének, akik létrehozzák, fenntartják, megőrzik és továbbadják az örökséget.

Simona Malearov

Raluca Ioana Andrei

Teodora Verza

Bevezetés

A Rucăr-i Legénycsoport (Brassó megye, az Olt folyó jobb partján fekvő település) vizsgálata az ASTRA Múzeum átfogó kutatási programjának eredményeként valósult meg. Rucăr egy olyan román közösség példája, amely gazdag tánc kultúrával rendelkezik, és mind a megőrzés, mind az alkalmazás szintjén továbbviszi hagyományait – beleértve a társastánc-elemeket is.

A közösség olyan emberek csoportjából áll, akik egy adott földrajzi térben élnek, rendszeres kapcsolatban vannak egymással, és akiket szomszédsági, kulturális vagy szokásbeli kötelékek fűznek össze. A kutatási helyszín kiválasztását az indokolta, hogy szerveződése és működése eltér számos más kortárs közösségtől.

A Legénycsoport táncai – a férfitánc *Fecioreasca*, a párostáncok *Poșovoaița* (*Hațegana*) és *Șchioapa* (*Învârtita*), valamint a csoportos *Jiana* és *Sârba* – a téli ünnepkör meghatározó mozzanatai. Az egyes tánc típusok mozdulatai utánzással öröklődnek nemzedékről nemzedékre: a tapasztaltabb tagok feladata, hogy a fiatalabbakat megtanítsák a technikák megértésére és elsajátítására. A múzeum egy fiatalokból álló csoportot is támogat, amely továbbra is kötődik a hagyományhoz.

A kiegészítő elemek – a viselet, a kiáltások, a zene és a koreográfia – együttesen a szellemi kulturális örökség gazdag kifejezőeszközeivé emelik ezeket a táncokat.

A közösség várakozása az volt, hogy hagyományainak láthatóságát növelve turistákat vonzzon a térségbe, akik közvetlenül megtapasztalhatják az örökségközösség szokásait. Ebben a folyamatban a múzeum közvetítő szerepet vállalt a közösség és a szélesebb közönség között, elősegítve a helyi sajátosságok fennmaradását.

Fotó 1: Próbák a
Közösségi Házban,
Rucăr, 2023.
Fotó: Karla Roșca.

Közösségünk

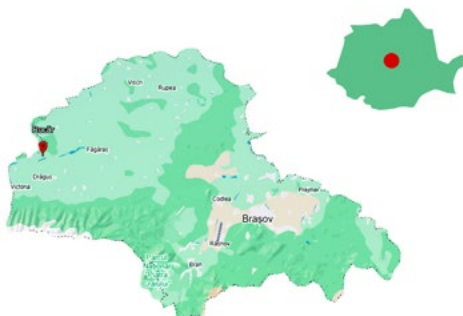
Rucărbán a tánc hagyomány átörökítése a Legénycsoport tevékenységén keresztül történik, amely a közösség kulturális örökség iránti mély elköteleződését fejezi ki. A csoport a naptári szokások keretében működik, erőteljes közösségi jelleget hordozva, ciklikus megjelenéssel és előadási gyakorisággal. A Legénycsoport eseményei a téli ünnepkör mérföldköveit követik, amelyek az idő megújításának egyedülálló értékű pillanatait jelentik.

December elején a fiatal, nőtlen fiúk és a lányok összegyűlnek egy kijelölt házban (a *Gazdánál*), ahol megalakítják a csoportot, mindenkinek kijelölve szerepét és felelősségét. Karácsonyig elsajátítják és begyakorolják a teljes tánc- és kiáltásrepertoárt.

Szenteste a fiúk kántálni indulnak: felkeresik a falu jelentős személyiségeit, majd a hajadon lányok házait, akik ezt követően csatlakoznak hozzájuk. Karácsony, Vízkereszt és Szent János napja délutánján a közösség a Művelődési Házban gyűlik össze, ahol a Legénycsoport indítja el a táncot. Szilveszterkor a csoport a faluban, kereszteződéseken és közösségi kutaknál táncol, szimbolikusán biztosítva az egész település vízellátását. Ezek a mozzanatok egyszerre képviselik a folyamatosságot, a hagyományőrzést és a közösségi megújulást.

A kiállítás egyik termét a közösség tagjaival közösen, társalkotási folyamatban alakították ki. Ez magában foglalta a hagyományos viseleti darabok felajánlását, a közösség javaslatait a tárgyak bemutatásának módjára, valamint archív fényképek kiválasztását, amelyek hitelesen képviselik a helyi közösséget. A kiállítótér ötvözte a 2022–2024 között végzett terepmunka és archívumkutatás eredményeit is, amelynek keretében egy dokumentumfilm is készült a Legénycsoportról – főszerepben magukkal a közösségi tagokkal.

Fotó 2:
Az esettanulmány területi térképe.

Módszertan

Az esettanulmány átfogó módszertant alkalmazott: terepkutatást, a zenei és koreográfiai repertoár elemzését, valamint meghatározott terek vizsgálatát. A Legénycsoport tagjaival és a helyi közösséggel való közvetlen kapcsolat feltárta a zene, a tánc, a rítus és a helyszín (próbák vagy ünnepek) közötti mély összefonódásokat. A zenei repertoár elemzése rávilágított arra, milyen szerepet játszik a hagyományos identitás formálásában.

Az ASTRA Múzeum a Legénycsoport szellemi kulturális örökségét dokumentálta és népszerűsítette együttműködések, rendezvények, műhelyfoglalkozások és támogatások révén, ezáltal növelve a közösség láthatóságát. A közösség tagjai részt vettek a munkamegbeszéléseken, ahol archív anyagokat is megosztottak, így alulról szerveződő párbeszéd alakult ki, amely a helyi tudáson alapult. Az audiovizuális felvételek hozzájárultak a regionális kulturális identitás megértéséhez, valamint a helyi tánc európai örökségben betöltött értékének felismeréséhez. A közösség örömmel vállalta, hogy megossza szokásait a kiállítás keretében.

Eredmények, megoldások, közönség

Az örökségközösségek és a nagyközönség egyaránt aktív résztvevői lehetnek a gyakorlati rendezvényeknek, amelyek lehetőséget kínáltak különböző tánc típusok megtapasztalására. A cél egy olyan tánc tér kialakítása volt a múzeum falain belül, amely ösztönzi és élénkíti a táncseményeket, valamint lehetőséget ad a résztvevőknek az interakcióra és a közös élmények megélésére.

Az örökségközösségek által bemutatott táncok – *Învârțita*, *Hațegana*, *Fecioreasca* és *Jiana* – a közösség tárgyi és szellemi kulturális örökségének gazdagságát

Fotó 3: A Legénycsoport
Rucăr-ból, 2022.
Fotó: Dumitru Andrei.

és sokszínűségét szemléltették. A résztvevők a ritmikus mozdulatokon keresztül sajátíthatták el az egyes etnikai közösségek jellegzetes táncstílusait, ezáltal közvetlen élményként tapasztalva meg a hagyományt.

A gyakorlati kiállítási események elsődleges célja az volt, hogy interaktív oktatótér formájában hozzák közelebb az európai táncokat a közönséghez. Az események elősegítették a kulturális cserét a gyakorlók és a látogatók között, erősítették az interkulturális párbeszédet, és hozzájárultak a tánc mint élő, aktív örökség népszerűsítéséhez.

A látogatóktól kérdőívek és közvetlen interjúk segítségével gyűjtöttünk visszajelzéseket. Számos résztvevő arról számolt be, hogy mélyen megérintette őket a lehetőség, hogy hagyományos táncokat tanulhassanak egy interaktív környezetben. Többen kiemelték, hogy erősebb kötődést éreztek a román hagyományokhoz, és különösen lenyűgözte őket a résztvevők közötti kapcsolódás, a tánc közösségi és jóléti hatása, valamint az autentikus élmény átélhetősége.

A hatékony marketingkommunikáció eredményeként változatos közönség érkezett az eseményekre: tánc kedvelők, szakértők, valamint a szélesebb közönség – gyerekek, fiatalok és felnőttek egyaránt. A promóciós stratégiában helyi, nemzeti és nemzetközi platformokon, online és offline eszközökkel egyaránt jelen voltunk, hogy a lehető legszélesebb körhöz elérjünk.

A rendezvények fő célja az volt, hogy hidat teremtsenek a látogatók és a nemzeti hagyományok között, hangsúlyozva a tánc szerepét a kulturális identitás megőrzésében és az interkulturális kapcsolatok erősítésében. A programokat úgy terveztük, hogy hozzáférhetőek és oktató jellegűek legyenek, ösztönözve a közönség érdeklődését és aktív részvételét.

Fotó 4: A Legénycsoport a gyakorlati eseményen, Nagyszeben, 2024.
Fotó: Silviu Popa.

Össességében a gyakorlati események hozzájárultak a romániai részvételi tánc hagyományok megbecsülésének és megértésének elmélyítéséhez, és megerősítették azok helyét az európai kulturális örökség szerves részeként.

Reflexiók, kihívások és az érintettek számára nyújtott előnyök

Napjainkban Viștea községben két csoport működik az öt faluból kettőben – Rucărban és Viștea de Jos-ban. Az érdeklődés a kolindák, a hagyományos táncok és a legénycsoportok iránt csökkent, számuk pedig folyamatosan fogy. A 20. század közepén még minden faluban volt legalább egy csoport Țara Făgărașului területén. A zene és a tánc alapvető szerepet játszott a társas érintkezésben és a nemzedékek közötti kapcsolattartásban: minden korosztály szívesen tanulta és ápolta a hagyományt.

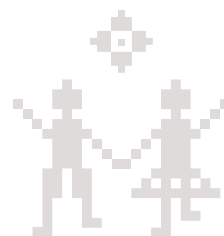
Egyik legnagyobb kihívásunk az volt, hogy a közösség egyes tagjai vonakodtak részt venni az olyan rendezvényeken, amelyeket számukra idegen helyszíneken, például a múzeumban tartottunk. Ezzel szemben megoldásként képzéseket és ismerkedő foglalkozásokat szerveztünk, amelyek segítettek abban, hogy a résztvevők otthonosabban érezzék magukat az új helyszíneken. Arra is bátorítottuk őket, hogy aktívan vegyenek részt az események megszervezésében, így magabiztosabbak lettek, és kulcsszerepet vállaltak hagyományaik népszerűsítésében. A választott esettanulmány bebizonyította, hogy a román szokásrendszer egységes és összetéveszthetetlen: hosszú időre visszanyúló hagyományokra épül, ugyanakkor nyitott a megújulásra is.

Feladatunk, hogy részt vegyünk nemcsak a közösségek, szokásaik és hagyományaik népszerűsítésében, hanem abban is, hogy tudatosítsuk bennük az általuk birtokolt értékeket, amelyeket saját hasznukra és más közösségek javára is hasznosíthatnak. A hagyományos

tánc iránti érdeklődés és annak következményei visszaszorulásának ellensúlyozására különféle oktatási és kulturális kezdeményezéseket valósítottunk meg, például táncműhelyek szervezésével. Ezek célja a fiatalok érzékenyítése és vágyuk ösztönzése e közösségi örökségként még fennmaradt szokások elsajátítására.

A szervezett események jelentős hatással voltak a résztvevőkre: lehetőséget adtak számukra, hogy kreativitásukat a táncon keresztül fejezzék ki, és átadják tudásukat. Ugyanakkor a nagyközönség is alkalmat kapott arra, hogy felfedezze és értékelje Rucăr kulturális egyediségét, különösen a hagyományos tánc és zene szűrőjén keresztül. Sok látogató jelezte részvételi szándékát a jövőbeni rendezvényeken, ami arra utal, hogy egyre nagyobb az érdeklődés e fajta kulturális örökség iránt, valamint erősebb az elköteleződés a helyi hagyományos táncok megőrzése és népszerűsítése mellett.

Az interaktív kiállításon keresztül megvalósított szellemi kulturális örökség közvetítése új módszereket teremtett a tudás és tárgyak bemutatására egy összetett, egységes képet alkotva a táncról.

Fotó 5: A Legénycsoport a gyakorlati eseményen, Nagyszeben, 2024.
Fotó: Silviu Popa.

Közös alkotás /Társ-alkotás (Co-creation)

A közös alkotás egy együttműködésen alapuló folyamat, amelyben a kulturális intézmények és a közönség vagy az érintett közösségek közösen hoznak létre tartalmakat, értelmezéseket vagy kulturális élményeket. Ez a modell az ismeretek, nézőpontok és értékek aktív cseréjét foglalja magában, kiemelve a részvételt és a befogadást. A közös alkotás formálja a látogatót a kulturális örökség jelentésének és értékének alakításában: passzív befogadóból aktív partnerré válik.

Facilitátor/segítő

A kulturális intézmény vállalja a kulturális hozzáférés elősegítőjének szerepét, ösztönözve az aktív részvételt és az interkulturális párbeszéd fejlődését. Ebben a szerepben az intézmény túlmutat az örökség megőrzésén és kiállításán: tanulási, együttműködési és közös alkotási kontextusokat teremt, így a társadalmi befogadás, az informális oktatás és a közösségfejlesztés katalizátorává válik.

Részvétel (Participatory)

A részvétel arra a cselekvésre utal, amikor valaki – közvetlenül vagy egy szervezeten keresztül – hozzájárul egy intézmény, egyesület vagy informális csoport politikáinak és jövőjének alakításához a közösség érdekében. Gyakran úgy tekintik, mint ami biztosítja egy projekt fenntarthatóságát vagy egy intézmény növekedését. A részvétel három formában jelenik meg: az elit támogatása, a látogatói magatartás és a helyi közösség bevonása.

Átadás (Transmission)

Az átadás a kulturális, történeti és szimbolikus értékek kommunikációjának, megőrzésének és nemzedékek közötti továbbadásának folyamata, amely egy örökségi objektumhoz kapcsolódik. Ez nem csupán a tárgyak fizikai megőrzését jelenti, hanem identitáshoz kötődő és oktatási jelentésük fenntartását és közvetítését is kulturális mediáción, tudományos értelmezésen és a nyilvánosság számára történő bemutatáson keresztül.

Közösség

Olyan emberek csoportja, akiket közös érdekek, kulturális gyakorlatok, földrajzi eredet, etikai vagy politikai ideálok, valamint közös örökség és szokások kötnek össze. A közösség tagjai ugyanazokat a szabályokat követik, és cselekedeteik összhangban állnak egymásával.

Márta Bokonics-Kramlik

Dóra Pál-Kovács

Bevezetés

Magyarországon a szellemi kulturális örökség védelméről szóló 2003-as UNESCO egyezmény végrehajtásának szakmai koordinátora a Szabadtéri Néprajzi Múzeum. Az intézmény fennállása alatt kiterjedt közösségi és szakmai hálózatot alakított ki, és a kulturális örökség védelmével kapcsolatos tudásközpont lett, létrehozva a Szellemi Kulturális Örökség Igazgatóságot. Az Igazgatóság munkája során gondozza a szellemi kulturális örökség nemzeti jegyzékét, és kapcsolatot ápol a SZKÖ közösségekkel.

A projekt célkitűzéseit figyelembe véve a nemzeti jegyzéken 2012 óta szereplő sárközi közösséget választottuk, mivel itt a gazdag táncagyomány mellett a népművészet egyéb területei is meghatározók. A jellegzetes szőttes- és hímzéskultúra, a gyöngygallér, a színes, nemes anyagokból készülő viselet, az ahhoz tartozó kiegészítők, a nyelvjárás és a tájegységre jellemző népdalok és táncok együttesen határozzák meg a sárköziek kulturális önazonosságát.

A sárközi táncagyomány jellegzetes páros tánca a csárdás, melynek lassú és friss változata a mai napig része a kulturális örökségnek. E vidéken a csárdás igen mélyen gyökerező s a közelmúltban is virágzó, fontos táncműfaj. A régió teljes népművészete jól tükrözi a 2003-as UNESCO egyezmény célkitűzéseit: generációról generációra hagyományozódik, folyamatosan reagál a társadalmi és kulturális környezetre, nem statikus, a közösség identitásának fontos részét képezi.

Fotó 1: Friss csárdás a Sárköz régióból, Szentendre, Magyarország, 2024. Fotó: Szabadtéri Néprajzi Múzeum, Farkas-Mohi Balázs.

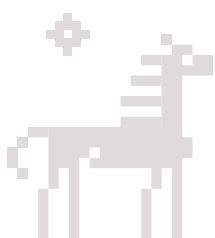

Közösségünk

A magyarországi Duna alsó szakaszának egy jellegzetes kulturális régiója a Sárköz. Belső részét néprajzilag öt település alkotja (Decs, Ócsény, Sárpilis, Alsónyék, Báta), de a köztudat gyakran Pörbölyt is ide sorolja. Az itt élő református lakosság körében sajátos, gazdag népművészet és tánc hagyomány alakult ki a 19. századi Duna-szabályozást követően.

A közösségi gyakorlatokat tekintve napjainkban is gazdag néphagyományról beszélhetünk a régióban, mindezek elsajátításának egyik legelterjedtebb formája a generációról generációra történő átadás. A fennmaradás részét képezi a közösségi élet folyamatos változása. A sárközi tánc hagyományok átadásának helyszínévé a tánc házak, tánc csoportok és egyéb szervezett tánc alkalmak pl. szüreti bálók váltak. A tánc házmozgalom hatására iskolákban, művelődési házakban intézményi keretek között adják át a helyi táncokat, amelybe gyerekek és felnőttek, férfiak és nők egyaránt becsatlakozhatnak. A tánc házak és próbatermek mellett a színpadon is gyakran találkozhatunk a hagyományos tánc kultúra egyes elemeivel, köztük a sárközi csárdással is. A színpadi keretek között az egyes népszokást bemutató vagy a tánc színházi előadások egyre népszerűbbé váltak.

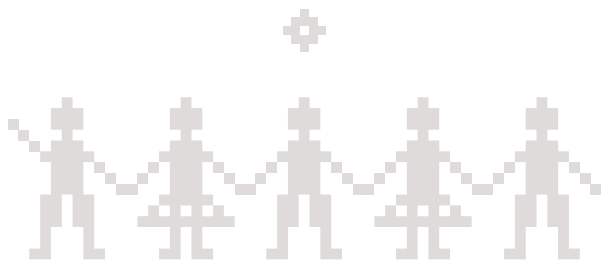
A Dance as ICH projekt részvételi kiállításában a sárközi régió mint komplex, kulturális közeg jelenik meg, melynek elválaszthatatlan része a páros tánc, a csárdás. A kiállításban szereplő képek és a filmek illusztrálják a régió kulturális sokszínűségét, a közösség kulturális identitásának alapvető részeit.

Módszertan

A terepmunka egyik célja az volt, hogy feltárja a tánc helyét és szerepét a közösségi életben, valamint megismerje, milyen helyben kialakított módszerekkel történik a tudás átörökítése. Ennek alapján a Szabadtéri Néprajzi Múzeum különböző programokat dolgozott ki, amelyeket a közösség tagjai és a múzeum egyaránt bármikor megvalósíthatnak. Különböző korosztályokkal dolgoztunk, köztük általános iskolás gyermekekkel, középiskolásokkal és demenciával élő idősökkel.

Az idősök esetében célunk az életminőségük javítása volt – mind fizikai, mind mentális jóllétük támogatása –, amit a tánc bevonásával valósítottunk meg az emlékeztető segítő foglalkozásokba. A középiskolások számára egy olyan ismeretterjesztő programot hoztunk létre, amelyben összehasonlíhatták a múltbeli és a jelenlegi tánceseményeket, ezáltal felismerve a tánc jelentőségét a társas kapcsolatok kialakításában és az ismerkedésben. A kisebb gyermekeknél a cél az volt, hogy bevonódjanak a táncba, szabadon kifejezhessék magukat, és örömeiket leljék a mozgásban.

Fotó 2: Közös tánc a kiállítás eseményén a Szabadtéri Néprajzi Múzeumban, Szentendre, Magyarország, 2024. Fotó: Szabadtéri Néprajzi Múzeum, borsi.

Fotó 3: A közösség táncosai és zenészei együtt hívják táncba a vendégeket, Szentendre, Magyarország, 2024. Fotó: Szabadtéri Néprajzi Múzeum, Eszter Csonka-Takács.

Eredmények, megoldások, közönség

A részvételi kiállításához kapcsolódóan több eseményre is sor került, amelyek lehetőséget adtak arra, hogy a résztvevők saját élményen keresztül tapasztalják meg a magyar táncagyomány közösségi jellegét, és megismerjék annak sokszínű szellemi kulturális örökségét. Néhány program nyitott volt a nagyközönség számára, így minden múzeumlátogató részt vehetett, míg a múzeumpedagógiai foglalkozások elsősorban a gyermekeket és az időseket célozták meg. A programok révén a résztvevők testközelből élhették át a sárközi táncokat. A közösséghez való tartozás érzését erősítette a sárközi közösség reprezentációja. A kiállítás eseményei láthatóvá tették a szellemi kulturális örökséget, ünnepelték sokféleségét, és hozzájárultak ahhoz, hogy a közösség saját örökségét közelebb hozza a múzeum látogatóihoz.

Például a demenciával élő idősekkel közös táncokat (páros és körtáncokat) vagy ülőtáncokat tudtunk végezni. A tánc multiszenzoros tevékenység: a zene hangja, a vizuális környezet, egy másik ember érintése és maga a mozgás együttesen segítik a demenciával élőket. Emellett jó fizikai aktivitás is, amely hozzájárulhat a kognitív funkciók – például a memória – javulásához, valamint kiemelkedően hatékony a hangulat javításában.

A középiskolásoknak szóló program a sárközi közösség narratíváira épült. A múltbeli és jelenlegi táncesemények felsorolásával felhívtuk a figyelmet a táncesemények sokféleségére, valamint arra, hogy ezek milyen fontos kommunikációs és szocializációs szerepet töltenek be a közösségen belül. A sárközi viselet bemutatásával a tánc egy másik, nem verbális kommunikációs szintjét is megismertettük. A program zárásaként vitát tartottunk, amelyben a diákok kifejezhették véleményüket, és közösen gondolkodhattak a táncesemények mai és múltbeli szerepéről, jelentőségéről.

Fotó 4: Tudásátadás a generációk között, Szentendre, Magyarország, 2024. Fotó: Szabadtéri Néprajzi Múzeum, Farkas-Mohi Balázs.

A nyári táborokban a gyerekeket arra ösztönöztük, hogy nézzék meg a kiállításban látható videóinstallációt, és merítsenek belőle ihletet a szabad tánchoz. Ez jól működött csoportkohéziós gyakorlatként, és megtanította a gyerekeket arra, hogyan fejezhetik ki magukat mozgáson és táncon keresztül.

A programok lehetőséget teremtettek arra, hogy a múzeum látogatói és a csoportok közvetlen kapcsolatba kerüljenek a szellemi kulturális örökség közösségével, és így „megragadassák a megfoghatatlant”.

Reflexiók, kihívások, előnyök minden résztvevő számára

A gyakorlati kiállítás eseményei megerősítették a részvétel és a közösség fontosságát programjainkban. Az aktív részvétel segített megérteni a tánc által közvetített verbális és nem verbális tudást. Ezt tovább erősítette a közösség jelenléte, amely számára természetes a hagyomány átadása és megőrzése. Az ifjabb generációk elérése folyamatos kihívást jelent a szellemi kulturális örökség közösségei számára. Az együttműködésben kidolgozott programok újabb lehetőséget biztosítottak számukra az örökség átadása terén.

Példaként nézzük meg a különböző korcsoportok számára szervezett tevékenységeket. A kutatások kimutatták, hogy a tánc jelentős mértékben hozzájárulhat a demenciával élő emberek életminőségéhez. Javítja a hangulatukat, csökkenti a szorongást, serkenti a kognitív funkciókat. Szociális szinten elősegíti a kapcsolatteremtést és az interakciót, fizikai szinten pedig javítja az egyensúlyt, a koordinációt és az általános jóllétet. Fontos, hogy a tánc növeli az önbecsülést is. Az egyik kihívás az volt, hogy egyes résztvevők korlátozott mozgásképességgel rendelkeztek, vagy kerekesszékekben ültek – ezt azonban könnyen áthidaltuk az ülőtánc bevezetésével, amely kiválóan működött. Így senki nem maradt ki az élményből.

A középiskolák rendkívül zsúfolt órarendje miatt nem volt megoldható, hogy a diákok ellátogassanak a

múzeumba a program kedvéért. A megoldás az volt, hogy egy *outreach* programot hoztunk létre, amelyet az iskolákban valósítottunk meg. Olyan tárgyakat vittünk magunkkal a múzeumból, amelyeket be tudtunk mutatni a fiataloknak, mert fontosnak tartottuk, hogy a programot szorosan a múzeumhoz kapcsoljuk. A Z és Alfa generáció figyelmének felkeltése és megtartása kihívást jelentett. Már a kezdetektől tudtuk, hogy ha azt kérnénk tőlük, vegyenek részt a táncban, sokan túlságosan szégyenlősek lennének az egész osztály előtt, ezért más megközelítést választottunk. Nem a tánclépések elsajátítása volt a cél, hanem hogy átgondolják: a tánc milyen hatással van a kapcsolatok építésére és a szocializációra. Az enciklopédikus tudásuk tesztelése helyett a saját élményeikre, problémamegoldó képességükre és kreativitásukra építettünk. Ennek eredményeként a fiatalok fejlődtek kommunikációs készségeikben, együttműködőbbé váltak, és erősödött az érdeklődésük a táncok és a múzeum iránt is.

Fotó 5: Egy táncbőrönd, a kiállításához kapcsolódó táncesemény elengedhetetlen kelléke, Szentendre, Magyarország, 2024.
Fotó: Szabadtéri Néprajzi Múzeum, Arkhely Fruzsina.

Közös alkotás/ Társ-alkotás (Co-creation): A társteremtés alatt azt értjük, hogy a múzeumi szakemberek a közösség tagjaival együtt dolgoztak a szövegben részletezett programok kidolgozásán és megvalósításán.

Facilitátor/segítő: A múzeumpedagógiai foglalkozások kidolgozása során a múzeumpedagógusok facilitátorként működtek, finoman irányították a folyamatot, támogatták a foglalkozás menetét, de nem foglaltak állást.

Részvételiség (Participatory): Ez a projekt egészének egyik kulcsfogalma, amely kiemeli a részvétel jelentőségét a szellemi kulturális örökség megértésében, és a passzív, bemutató jellegű eseményekkel szemben a tényleges bevonódást hangsúlyozza.

Átöröklés (Transmission): Tágabb értelemben az átöröklés a táncsal kapcsolatos tudás és üzenet közvetítését jelenti, amely megtörténhet a szellemi kulturális örökség gyakorlatának keretein belül, illetve a múzeumpedagógiai foglalkozások során is.

Közösség (Community): A magyarországi kontextusban a közösség alatt az adott örökségelem hordozó közösségét értjük, amely a szellemi kulturális örökség nemzeti jegyzékére felkerült.

SZLOVÉNIA / ZRC SAZU

Rebeka Kunej

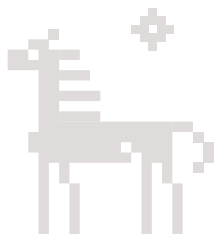
Bevezetés

A Szlovén Tudományos és Művészeti Akadémia Kutatóközpontjában (a továbbiakban: ZRC SAZU) működő Népzene- és Néptáncutató Intézetet 1934-ben alapították, és azóta is jelentős gyűjteménnyel rendelkezik, amely terepkutatások során készült hangfelvételekből áll, s amelyet folyamatosan új anyagokkal gyarapítanak. Az Intézet kiemelt feladatának tekinti más intézményeknél és magántulajdonban lévő szlovén népzenei gyűjtemények megszerzését és archiválását is.

Napjainkban az Intézet kutatásai két fő területre összpontosítanak. Egyrészt arra törekednek, hogy feltárják a szlovén identitás jellemzőit a népzene és néptánc körében, valamint vizsgálják azok határait és kapcsolódási pontjait a környező kultúrákkal. Másrészt az Intézet azt kutatja, miként fonódik össze a kortárs alkotómunka a zenei és táncos örökséggel, és hogyan értelmezhetők mindezek a modern jelenségek fényében.

A kutatói munka kiegészítéseként az Intézet gazdag analóg archívumát – amely szlovén népdalokat, táncokat és zenét tartalmaz – digitálizálja, és az anyagokat az *Etnomuza* platformon keresztül a nagyközönség számára is elérhetővé teszi. Ez a digitális tér a ZRC SAZU Népzene- és Néptáncutató Intézetének felülete, ahol hangfelvételeket, kéziratokat, képi és videó anyagokat mutatunk be, elsősorban Szlovénia népzenei és táncos örökségéhez kapcsolódva. A közzétett anyagokat gondosan válogatják, teljes gyűjteményekké alakítják, és metaadatokkal, valamint kísérő tanulmányokkal látják el. Az anyagok elsősorban betekintést nyújtanak a múlt zenei gyakorlataiba és a kapcsolódó társadalmi jelenségekbe, ugyanakkor további kutatások és (újra)alkotó tevékenységek forrásául is szolgálhatnak.

Fotó 1: A harmonikás történeti felvételeire építve fiatal zenészek, a néptáncgyűttes tagjai vettek részt egy közös alkotási folyamatban, amely hidat képezett a hagyomány és a kortárs értelmezés között. Horjul, Szlovénia, 2024. Fotó: Rebeka Kunej.

Közösségünk

A Dance-ICH projekt a Horjul községben élő érintettekre összpontosított. Örökségközösségünk összetett, ezért a helyi környezetben különféle módokon dolgoztunk, minden csoporthoz egyénileg alkalmazkodva.

A horjuli általános iskolában a tanárokkal együttműködve több tanórát szerveztünk, hogy a tanulókat megismertessük a térség zenei és táncos örökségével. Bemutattuk intézetünket és projektünket, valamint archív felvételeket hallgattunk meg. Ezután együtt táncoltunk különböző néptáncokat, és megalkottuk a hozzájuk tartozó kísérőzenét. Az elkészült produkciót a karácsonyi vásáron mutatták be. Hasonló módon dolgoztunk a közösség más csoportjaival is: az óvodás gyermekekkel, valamint a fent említett két oktatási intézmény pedagógusaival.

A néptáncgyűttesben főként a zenészekkel dolgoztunk együtt. Kiindulópontunk egy harmonikás régi felvétele volt, amelyet egy új közös alkotói folyamat alapjául használtunk. A felvételeket az együttes művészeti vezetőjének ajánlottuk fel koreográfiai értelmezésként a színpadi táncokhoz. A hegedűből, klarinétból, harmonikából és nagybőgőből álló együttesben közösen alkottunk táncdarabokat, amelyeket a fiatal zenészek mutattak be egy népzenei hagyományőrző rendezvényen.

Zenéjük szolgált kiindulópontként a 2025 tavaszán megvalósított “gyakorlati kiállítás eseményeinek” közös létrehozásához is, amely kapcsolódott a projekt kiállításához. Ez az esemény nemcsak a helyi közösségnek szólt, hanem mindazoknak, akiket érdekel a Horjuli-völgy táncos öröksége.

Fotó 2: Rudy Sečnik (1907–1991) helyi hagyományőrző zenész által felvett néptáncdallamok adták az alapot az Intézet helyi közösséggel való együttműködéséhez. Forrás: Magángyűjtemény.

A horjuli kiállítás megrendezésével célunk az volt, hogy más helyi lakosokat is bevonjunk, legalább közvetetten, hiszen az egész helyi közösséget örökségközösségnek tekintjük.

Módszertan

A helyi közösséggel való együttműködésünk kiindulópontját a ZRC SAZU Népzene Kutatóintézetének archívumában őrzött felvételek jelentették, amelyek ismeretlenek voltak abban a közösségben, ahonnan származtak. Ezek olyan kazettás felvételek, amelyeket Rudi Sečnik – helyben *Cankarjev Rudi* néven ismert – készített. Felismerte a fiatalkorából fennmaradt hagyományos táncdallamok értékét, és az 1980-as években gombos harmonikán maga játszotta fel őket, hogy ezek a dallamok ne vesszenek el, és ne merüljenek feledésbe. A felvételek egy példányát a nővérének adta, aki azt később az unokahúgának továbbította. Szerencsés véletlen folytán kerültek be a ZRC SAZU Népzene Kutatóintézetének archívumába. Ez a hanganyag, amely közvetlenül kapcsolódik a helyi táncos örökséghez, ám addig teljesen feledésbe merült, vált a horjuli közösséggel való kreatív együttműködés kiindulópontjává.

A Dance-ICH projektet bemutattuk a közösség különböző szereplőinek (az önkormányzatnak, az általános iskolának és a néptáncegyüttest működtető kulturális egyesületnek). Az egyes érdekcsoportokkal folytatott megbeszélések, valamint az általuk megfogalmazott igények és kívánságok alapján vázoltuk fel a további együttműködés lehetőségeit. Ennek eredményeként a következő kezdeményezések valósultak meg: kortárs zenei újraalkotások (a felvételek újjáélesztése), a táncdallamok felhasználása a gyermekek részvételén alapuló, örökséghez kapcsolódó foglalkozások során, valamint a kulturális örökségtudatosság erősítése egy helyi kiállításon keresztül.

Fotó 3: Részvételi táncesemény gyermekek számára, táncosokkal és zenészekkel, egy általános iskolai karácsonyi vásár keretében, Horjul, Szlovénia, 2023.
Fotó: Rebeka Kunej.

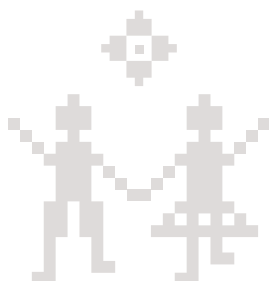
Fotó 4: A projektkiállítás megnyitóján Horjulban, Szlovénia, (2025. április), a helyi néptáncgyűttes különleges előadást tartott.
Fotó: Nace Kunej.

Eredmények, megoldások, közönség

A gyakorlati kiállítás eseményeinek kiindulópontját elsősorban hangfelvételek és gondosan válogatott táncdallamok jelentették. Így a kiállítás első szegmense közvetlenül ezekhez a hangzó dokumentumokhoz kapcsolódott, és részben még a projektpartnerek közös kiállításának megnyitása előtt is megvalósulhatott. A cél az volt, hogy a közösség szereplőit felhatalmazzuk arra, hogy sajátjuknak tekintsék zene- és táncörökségüket, valamint úgy értelmezzék azt, hogy az megfeleljen az ő szükségleteiknek és értelmezéseiknek – még akkor is, ha ezek eltértek a mi előzetes elképzeléseinktől.

A közösség óvodájában és általános iskolájában szervezett workshopok révén szinte minden 3–15 éves gyermeket elértünk a helyi táncörökséggel. Az óvodában a korosztály számára megfelelő foglalkozások során a közösség táncagyományáról és szokásairól beszélgettünk, dokumentumfilmet vetítettünk, majd közösen táncoltunk. Az iskolában kiválasztott osztályok tanórák keretében sajátították el a táncokat. Az egyik legkiemelkedőbb esemény a gyermekek nyilvános bemutatója volt, ahol kortársaik, szüleik és a helyi közösség előtt adták elő a megtanultakat – ezzel a táncagyományt a jelenbe emelve. A gyermekek és a pedagógusok pozitív visszajelzései nyomán egy harmadik sorozatot is indítottunk: táncworkshopokat tanárok és nevelők számára. Ez a képzés felkészíti őket arra, hogy a helyi zenei és táncörökséget beépítsék saját pedagógiai gyakorlatukba, gazdagítva ezzel oktatásukat, és biztosítva a hagyomány folytonosságát.

A néptáncegyüttes – amely az önkormányzat egyetlen aktív kulturális egyesületének része – más megközelítést alkalmazott a közös események megalkotásában. A zenei szekció Rudi Sečnik felvételeit újraalkotta, és a dallamokat a helyi közösségen túlra is eljuttatta. Ezeket a dallamokat a hagyományos zene újraalkotóinak bemutatóján is előadták, ahol nagy sikert arattak, és országos szinten is elismerést szereztek. A néptáncegyüttes a modern koreográfiáit is bemutatta a kiállításához kapcsolódó különféle eseményeken (megnyitó, workshopok), de voltak alkalmak, amikor kizárólag a zenészek játszották el Rudi Sečnik táncdallamait.

A kiállítás eseményének második része közvetlenül a projekt kiállításához kapcsolódott. A kölcsönös elégedettség jegyében azt szerettük volna elérni, hogy a helyi közösség is erősödjön azáltal, hogy a kiállítás nemcsak Szlovénia fővárosában, Ljubljanában, hanem Horjulban is bemutatásra került. Így a kiállítás mindkét helyszínen megvalósult. Ljubljanában az események főként alkalmi közönségnek szóló animációs táncworkshopokból álltak, míg Horjulban a programokat a helyiek számára szerveztük, életkor szerinti bontásban – a legfiatalabb óvodásoktól, akik megtekintették a kiállítást és kipróbálták a táncot, egészen az idősebb generációig. Ez utóbbi esetben a helyi nyugdíjasklubbal működtünk együtt, ahol a részvételi táncélmény helyett beszélgetések és a régi táncokról szóló visszaemlékezések kaptak szerepet. Így a kiállítás megtekintése közben számos értékes táncemlék elevenedett fel.

Fotó 5: A legfiatalabbak bevonása a helyi táncörökségről szóló diskurzusba értékes tapasztalatot és pedagógiai kihívást is jelent. Gyakorlati esemény kiállítás az óvodában, Horjul, Szlovénia, 2024.
Fotó: Andreja Naglič Kumer,
© OŠ Horjul archívuma.

Reflexiók, kihívások és előnyök minden résztvevő számára

Kutatóintézetként a projekt új felismeréseket hozott arra vonatkozóan, hogyan tudunk együttműködni a helyi közösséggel. Egyúttal megerősítette, hogy mindkét fél számára előnyös lehet az igények és kívánságok átlátható kommunikációja.

Az előzetes várakozásoknak megfelelően a helyi hatóságok pozitívan reagáltak. Nemcsak elvi támogatást nyújtottak, hanem szükség esetén gyakorlati segítséget is biztosítottak, például infrastruktúrát és kiállítási helyszínt. Elégedettségüket fejezték ki amiatt, hogy a városháza adott otthont a projektben résztvevő országokkal közös, európai kiállításnak, és hogy közösségük is szerepelt a kiállítás tartalmában. Büszkeséggel töltötte el őket, hogy egy kis periférikus település öt másik európai országban is bemutatásra kerül. Kiemelten fontosnak bizonyult, hogy nem akadémikus, hanem részben tényszerű és gyakorlatias módon közelítettük meg őket, valamint figyelembe vettük igényeiket: saját tánc hagyományaik felfedezését, a helyi táncörökségről szóló párbeszéd kialakítását, valamint kiegészítő kulturális tartalom biztosítását a helyi lakosság számára.

Biztosak voltunk abban, hogy a legkevesebb kihívást a helyi néptáncgyűjtéssel való munka jelenti majd, hiszen tapasztaltak a színpadi táncörökség újratemetésében. Ennek ellenére a közös alkotási folyamatokat újra és újra eltérő érdekek nehezítették. A néptáncgyűjtés tevékenységét ugyanis a kulturális politika határozza meg, amely az amatőr művészeti tevékenységek körében inkább versengésre és előadóművészeti produkciókra orientált. Ez összefügg az együttes prioritásaival is, amelyek közé tartozik, hogy a zsűri számára vonzó programot kínáljanak a tánc hagyományok értelmezése terén – ám ezek nem feltétlenül kapcsolódnak a helyi kontextushoz. Ebből a szempontból a hangzóanyag és a helyi táncörökség

nem bizonyult elég vonzóan egy új színpadi koreográfia alapjául.

Ezzel szemben, az iskola tantervétől függetlenül, az igazgató, a tanárok és a pedagógusok bevonták a helyi zenei és táncörökséget a programjukba. Emellett kifejezték azon szándékukat is, hogy e téren további ismereteket szerezzenek, mivel úgy érzik, ez képessé teszi őket arra, hogy a táncörökséget átadják a gyermekeknek, ezzel hozzájárulva a helyi kulturális örökség megőrzéséhez a jövő generációi számára.

A projekt legértékesebb hozzájárulása az új együttműködésen alapuló kapcsolatok kialakítása a kutatóintézet és a helyi örökségközösség között.

A projekt során szerzett kapcsolatok és pozitív tapasztalatok szilárd alapot nyújthatnak a jövőbeni közös kezdeményezésekhez.

Közös alkotás /Társ-alkotás (Co-creation):

A projekt együttműködési folyamatában a munka menetét folyamatos egyeztetések kísérték. A projekt eredményeit a résztvevő felek elvárásaihoz igazítottuk, és közös döntések születtek annak érdekében, hogy minden érintett igénye teljesüljön.

Facilitátor/segítő:

Az intézet facilitátorként működött, közvetítő szerepet betöltve két, egymással összekapcsolódó, de eltérő terület között: egyrészt a hangzó archív örökség és a táncörökség, másrészt a helyi örökségközösség között.

Részvételiség (Participatory):

A részvételi bevonás több szinten valósult meg: egyéni együttműködés, intézményi együttműködés az önkormányzattal és az oktatási intézményekkel, valamint formalizált keretek között egy kulturális–művészeti egyesületben.

Átörökítés (Transmission):

A projekt különféle örökség-átadási és tudásmegosztási formákat tett lehetővé: a táncosok és zenészek részvételi tapasztalataitól kezdve a helyi örökség kiállításokon és a helyi médián keresztül bemutatásáig, végül pedig az analóg hangfelvételek digitális formátumba való átalakításáig, amely lehetővé tette a hangzó örökség virtuális környezetbe történő áthelyezését.

Közösség (Community):

Ebben az esetben az örökségközösség olyan egyénekből állt, akik széles korosztályt, érdeklődési köröket és preferenciákat képviseltek. Egyetlen helyi közösségen belül több olyan csoport is azonosítható volt, amelyek mind legitim részét képezték a közös örökségközösségnek.

Zoi N. Margari

Maria I. Koutsouba

Bevezetés

Megközelítésünk elismerte az olyan akadémiai intézmények kulcsfontosságú szerepét, mint az Athéni Akadémia Görög Néprajzkutató Központja (a továbbiakban: AAGNK) és az Athéni Nemzeti és Kapodisztriai Egyetem Testnevelési és Sporttudományi Kara (a továbbiakban: ANKE) a görög tánc és kulturális örökségközösségek fenntartható kezelése terén.

Tanulmányunk középpontjában egy hibrid referencia-közösség állt, amely az etnográfiai kutatások szerint döntő szerepet játszik a tánc és táncgyakorlatok fenntarthatóságában és rugalmas alkalmazkodásában, mint élő örökség Görögországban.

Az AAGNK – amely a görög népi kultúra nemzeti dokumentációs központjaként néprajzi, folklorisztikai, antropológiai és etnológiai kutatásokra szakosodott – kiemelten foglalkozott a specializált tánctanárokkal, akik minden szinten hozzájárulnak a tánc élő örökségként való megéléséhez. Az intézmény hangsúlyozta a tánctanárok fontosságát, és támogatta a köz- és helyi közigazgatási szervek, valamint a közösségek (helyi/szupralokális, diaszpórikus, hibrid) fenntartható örökségkezelési gyakorlatát. Ennek alapján az AAGNK részletesen vizsgálta a referencia-közösség szerepét, valamint annak kapcsolódását más görög táncörökség-közösségekhez.

Az ANKE-val együttműködésben – amely Görögország legrégebbi és legnagyobb állami egyeteme – mélyebb elemzés készült. Az intézmény holisztikus, interdiszciplináris környezetet kínál a tánctanulmányokhoz, a tánc mint élő örökség oktatásának, kutatásának és közvetítésének hosszú hagyományára építve. Ennek eredményeként kutatásunk a tánctanárok közösségére összpontosított, amelyet az egyetem folyamatosan támogatott és formált.

Fotó 1: Szinergiák erősítése az intézményi keretek és a bázis-szintű örökségközösségek között a közösségi folklór és a közös alkotási módszertanok révén A tánc mint a 21. század élő öröksége. A táncfolkloriztikától a táncóráig. Táncismeret, kutatás, tudásátadás, bemutatás, és a táncutatók szerepe című workshop során. Szervező: Görög Folklórkutató Központ, Athéni Akadémia. Helyszín: Athéni Akadémia Keleti Csarnoka, Athén, Görögország, 2023. Fotó: Thanos Kinigaris.

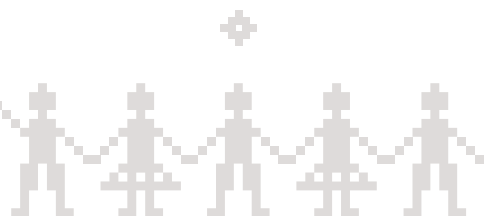

A Dance-ICH Projekt keretében a referencia-közösség – mely speciális tánctanárokból, hallgatókból, diplomásokból és posztgraduális hallgatókból áll, és hidat képez intézmények, közigazgatás és örökségközösségek között – hibrid modellként került kiválasztásra. Célja a tánc élő örökségként való fenntartható interakciójának és közös alkotási megközelítéseinek bemutatása volt.

Közösségünk

Az ANKE görög néptáncra specializálódott tánctanárai, hallgatói és végzettjei olyan helyhez nem kötődő örökségközösséget alkotnak, amely dinamikus hidat képez a helyi/szupralokális és diaszpórikus táncörökség-közösségek között. Katalizátorként működnek a tánc mint szellemi kulturális örökség megőrzésében, jelentősen hozzájárulva a görög néptánc azonosításához, dokumentálásához, kutatásához, megőrzéséhez, védelméhez, népszerűsítéséhez, gazdagításához, átörökítéséhez és újraélesztéséhez.

Ez a több mint 2500 fős hibrid referencia-közösség teljes mértékben megfelel az UNESCO 2003-as Egyezménye által megfogalmazott kritériumoknak. Tagjai aktívan kapcsolatban állnak számos helyi/szupralokális, diaszpórikus és hibrid örökségközösséggel. A közösség többsége Görögország periferiájáról származik, és már az egyetem előtt is családi, közösségi vagy személyes élmények révén kapcsolódott a görög néptáncához. Még azok is, akik formális képzéssel nem

rendelkeznek, általában jól ismerik a táncot, mint a görög kulturális identitás élő, vibráló kifejezését.

Tanulmányaik során gyakran saját közösségeiket vagy kevésbé kutatott régiókat választanak etnográfiai projektjeik fókuszának, dokumentálva ritkán vizsgált táncokat és gyakorlatokat. Így a közösség tagjai, sokféle etnokulturális háttérből érkezve, etnográfiai és oktatási gyakorlatok révén kapcsolódnak össze, ötvözve a görög kulturális kifejezés több rétegét.

Az esettanulmány során hangsúlyt fektettünk tevékenységük dokumentálására, elemzésére és támogatására, kiemelve döntő szerepüket az egyezmény utáni korszakban. Részvételüket hagyományos tánceseményeken, ünnepi és oktatási rendezvényeken, valamint új, hibrid formákban, például nyílt táncórákon követtük, amelyek a közösség folyamatosan fejlődő és fenntartott vitalitását bizonyítják.

Fotó 2: A Gyakorlati Kiállítások Eseményei koncepciójának fejlesztése közös alkotáson és szinergiákon keresztül: a fő örökségközösség tagjai helyi, szupralokalitásban élő, diaszpóra- és hibrid táncközösségek tagjaival együttműködve és együtt táncolva *A tánc mint a 21. század élő öröksége. A táncfolklorisztikától a táncóráig. Táncismeret, kutatás, tudásátadás, bemutatás, és a táncutatók szerepe* című workshop keretében. Athén, Görögország, 2023. Fotó: Zoi N. Margari.

Módszertan

A görög esettanulmány célja az volt, hogy együttműködést teremtsen az intézményi keretek és a helyi örökségközösségek között közösségi folklór és közös alkotási módszerek révén.

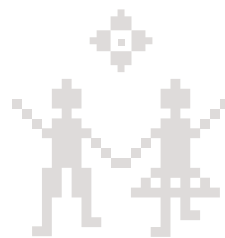
A folyamat találkozókkal indult, ahol a központi örökségközösség tagjai megismerkedtek a kortárs megőrzési keretekkel, tájékozódtak a nemzeti és nemzetközi szabályozásokról, és elsajátították a részvételi kulturális menedzsment módszereket. A hangsúly a részvételi kutatási modelleken volt, amelyekben az örökségközösség aktívan részt vett a táncörökség hordozóinak hangjának felerősítésében. A strukturált viták betekintést nyújtottak az intézményesülés és a muzealizáció kihívásaiba, elősegítve a közös alkotási megközelítéseket a közösségközpontú örökségkezelésben.

Az együttműködés csúcspontja a „Greek Dance-ICH Workshop” /Görög Tánc-SZKÖ Műhely/ volt (2023. december 14–16.), ahol az örökségközösség tagjai helyi/ szupralokális, diaszpórikus és hibrid közösségekkel együttműködve dolgoztak ki „gyakorlati kiállítási eseményeket”. Ezt követően minden résztvevő közösen készítette el a kiállítási anyagokat (panelek, filmek), és tervezte meg a részvételi tánceseményeket, biztosítva a tánc mint élő örökség holisztikus bemutatását.

A módszertant lépésről lépésre dolgozták ki:

- a) facilitátor-modellek kialakítása,
- b) példaértékű esetek azonosítása és megtervezése,
- c) fenntartható kiállítási irányelvek közös kidolgozása.

Ez a holisztikus megközelítés erősítette a közösségek szerepvállalását a tánc és táncgyakorlatok mint élő örökség megőrzésében.

Fotó 3: *Részvételi táncesemény a Gyakorlati Kiállítások Eseményei keretében, a Tánc: európai élő örökség mozgásban című kiállítás programjának részeként. Athén, Görögország, 2025.*
Fotó: Eleni Filippidou.

Fotó 4: *Részvételi táncesemény a Gyakorlati Kiállítások Eseményei keretében, a Tánc: európai élő örökség mozgásban című kiállítás programjának részeként. Athén, Görögország, 2025.*
Fotó: Maria I. Koutsouba.

Eredmények, megoldások, közönség

A „gyakorlati kiállítási események” koncepciója és a részvételi táncesemények innovatív kísérletet jelentettek a görög néptánc és a tánc mint élő kulturális örökség megőrzésében. Az események dinamikus tereket teremtettek, ahol örökség-hordozók, táncgyakorlók, tudósok és kulturális menedzserek közösen alkothattak fenntartható modelleket a tánc-hagyományok átadására és újjáélesztésére.

Az athéni workshopot az AAGNK szervezte, az ANKE támogatásával. A program bemutatta a táncörökség különböző megközelítéseit, ötvözve az etnográfiai esettanulmányokat, az audiovizuális dokumentációt és a testben megélt tudás átadását. Az örökségközösség tagjainak részvétele kulcsszerepet játszott a programok felépítésében. Intézményi keretek és népi táncgyakorlatok között közvetítőként működve elősegítették a részvételi, közös alkotási folyamatot, erősítve a táncörökség hordozóinak szerepét.

A legfontosabb eredmény egy rugalmas támogatói modell volt, amely módszertani keretet biztosít a helyi/szupralokális és diaszpórikus közösségek integrálására a táncmegőrzési kezdeményezésekbe. A modell három pilléren nyugodott:

- i. Néprajzi részvétel és dokumentáció,
- ii. Részvételi közös alkotás örökségeseményeken,
- iii. Szakpolitikai érdekképviselés a fenntartható kulturális menedzsmentért.

A közösségi tagok aktív bevonásával a projekt alulról szerveződő megközelítést valósított meg, amely kiegészítette és ellensúlyozta a hagyományos, felülről irányított örökségkezelési paradigmákat.

A rendezvények széles közönséget céloztak meg: tudósokat, kutatókat, döntéshozókat, helyi kulturális egyesületeket, iskolákat, klubokat, valamint a szélesebb közönséget. A kiállítás marketingje a hozzáférhetőséget és befogadást hangsúlyozta,

biztosítva, hogy a közösségi tagok viszontláthassák saját tapasztalataikat. Digitális kampányok és helyi partnerségek révén a programok mind a szakértői, mind a laikus közönséget megszólították, bemutatva a görög néptánc jelentőségét a kortárs társadalmi-kulturális környezetben. A performatív elemek növelték a látogatói bevonódást, a közönséget passzív szemlélőből aktív örökségátörökítővé alakítva.

Fotó 5: Részvételi táncesemény a Gyakorlati Kiállítások Eseményei keretében, a Tánc: európai élő örökség mozgásban című kiállítás programjának részeként. Athén, Görögország, 2025.
Fotó: Zoi N. Margari.

Reflexiók, kihívások, előnyök minden résztvevő számára

A gyakorlati kiállítás eseményei páratlan lehetőséget kínáltak a részvételi örökségmenedzsment valós körülmények közötti megfigyelésére és kritikai értékelésére. Az egyik legfontosabb felismerés az volt, hogy a kiválasztott örökségközösség kulcsszerepet tölt be a kulturális folyamatok közvetítésében. Az intézményi keretek és a népies örökségközösségek között mozogva elősegítették a valódi párbeszédet, hidat képeztek a különböző örökség narratívák között, és befogadóbb, nyitottabb megőrzési gyakorlatokat támogattak.

Az egyik legnagyobb előny a helyi/szupralokális, diaszpóra- és hibrid örökségközösségek megerősítése volt. Aktív részvételük révén ezek a közösségek visszanyerték az irányítást saját szellemi kulturális kifejezéseik felett. A résztvevők hangsúlyozták, hogy a részvételi kiállítási platform lehetővé tette számukra a hálózatépítést, a tapasztalatcserét, valamint a generációk közötti tudásátadás megerősítését, ami növelte a görög hagyományos tánc értékét és rezilienciáját.

A projekt azonban több kihívással is szembesült. Az egyik fő nehézség a különböző érdekelt felek elvárásainak összehangolása volt. Míg az akadémiai és intézményi partnerek strukturált megőrzési stratégiák megvalósítására törekedtek, sok táncgyakorló habozott, attól tartva, hogy formális keretek vagy szakértelem hiányában nem tud teljes mértékben bekapcsolódni az örökségmegőrzésbe. Emellett az erőteljes akadémiai környezet kezdetben bizonytalanságot keltett a látogatók és táncközösségek körében, félve az intézményesítés túlzott szabályozásától, amely akadályozhatja a táncgyakorlatok organikus fejlődését.

Egy másik jelentős kihívás a hosszú távú fenntarthatóság biztosítása volt. Bár az események sikeresen demonstrálták a részvételi örökségmenedzsment-modellek működőképességét, kérdés maradt,

miként lehet ezeket intézményesíteni anélkül, hogy elveszítenék közösségi jellegüket. Ennek kezelése érdekében kezdetben úgy döntöttek, hogy a Dance-ICH kiállítás állandó installációvá válik, amely a projekt lezárása után is stabil, de rugalmas pillérként támogatja a tánchoz és táncgyakorlatokhoz kapcsolódó élményalapú megközelítést.

E felismerések nyomán a projekt kiemelt figyelmet fordított a rugalmas, részvételi közösségi folklór-módszerek alkalmazására, amelyek a közösség által meghatározott megközelítéseket helyezik előtérbe a merev intézményi keretekkel szemben.

Ezenfelül az örökségközösség-tagok kulcsszerepet játszottak tartós kulturális hálózatok kialakításában a helyi/szupralokális, diaszpóra- és hibrid táncörökség-közösségek, valamint a görög és nemzetközi gyakorló közösségek között. Ezek a hálózatok folyamatosan gazdagították a kiállítás tartalmát a közösségi hozzájárulások révén, és rendszeres tematikus bővítéseket tettek lehetővé a gyakorlati kiállítás eseményei számára, biztosítva a folyamatos kulturális interakciót és kölcsönös megerősítést.

Összességében a projekt rávilágított a részvételi örökségmegőrzés átalakító potenciáljára, és bizonyította, hogy a rugalmasság, a közösségi megerősítés és a fenntartható modellek kulcsfontosságúak a tánc mint élő kulturális örökség megőrzésében és megújításában a kortárs világban. Az esettanulmány során szerzett tapasztalatok értékes útmutatást adnak ahhoz, hogy a megőrzési erőfeszítések mindig a közösségek igényeihez és törekvéseihez igazodjanak.

Közös alkotás /Társ-alkotás (Co-creation): Egy együttműködésen alapuló folyamat, amelyben intézmények és közösségek közösen tervezik és valósítják meg az örökségmenedzsmenttel és -védelemmel kapcsolatos gyakorlatokat és intézkedéseket, miközben megosztják egymással a tudást és a felelősséget.

Facilitátor/segítő: Olyan személy vagy intézmény, amely elősegíti a közösségvezérelt gyakorlatokat a párbeszéd, a részvétel, valamint az információhoz és az erőforrásokhoz való hozzáférés támogatásával.

Részvételi (Participatory): Olyan módszertani megközelítés, amely a közösségeket egyenrangú partnerként vonja be az örökségmenedzsment és -védelem tervezési, döntéshozatali és megvalósítási folyamataiba.

Átöröklítés (Transmission): A kulturális tudás, készségek és gyakorlatok generációkon átívelő vagy közösségen belüli továbbadásának állandó folyamata.

Közösség (Community): Olyan csoport, amely meghatározott kulturális kifejeződésekkel osztt meg és gyakorol, identitásában és folytonosságában gyökerezik, és központi szerepet játszik az örökség megőrzésében.

KÖVETKEZTETÉSEK

Tone Erlien Myrvold

Anja Serec Hodžar

Mieke Witkamp

A Dance-ICH projekt nemzetközi kezdeményezésként jött létre, célja a tánc, mint szellemi kulturális örökség fenntartható megőrzése, múzeumok, kutatóintézetek és helyi közösségek közötti közös alkotási (co-creation) megközelítések révén. Az összes esettanulmányban kiemelt igényként jelentkezett a tánc tudás hosszú távú átörökítésének biztosítása, valamint a hagyományos táncok életképességének fenntartása a kortárs környezetben. A projekt végső célja az volt, hogy a kulturális intézmények passzív kiállítókból az élő örökség aktív segítőivé váljanak, és fenntartható együttműködési modelleket hozzanak létre, amelyek részvételen, közös alkotáson és kölcsönös tiszteleten alapulnak.

Mindkét fél – intézmények és közösségek – erős érdeklődést mutatott az együttműködés iránt. Az intézmények szakmai tudással, infrastruktúrával, finanszírozási lehetőségekkel és szélesebb láthatósággal járultak hozzá, míg a közösségek tapasztalati és élő tudást, érzelmi elköteleződést és kreatív energiát biztosítottak. Bár az elvárásokban és megközelítésekben eltérések voltak, a nyílt, átlátható és rugalmas folyamatok kölcsönös elégedettséget eredményeztek. A közösségek gyakran hangsúlyozták az elismerés iránti igényt, a döntéshozatalba való nagyobb bevonást és a tartalomfejlesztésben való részvételt, míg az intézmények arra törekedtek, hogy az élő örökséget strukturális kereteikbe integrálják anélkül, hogy azt produktummá tennék vagy túlzottan intézményesítsék.

Az együttműködések sokféle helyi kontextusban valósultak meg – városi központoktól a vidéki közösségekig –, széleskörű szereplők bevonásával: iskolák, táncközösségek, néptáncsoportok, helyi önkormányzatok, idősek és gyermekek. Egy-egy tevékenység időkerete általában egy-két év volt, ugyanakkor a legtöbb esetben sikerült megteremteni a hosszabb távú partnerség alapjait. A pénzügyi keret európai forrásokra, intézményi támogatásokra és a közösségek természetbeni hozzájárulásaira épült, ami folyamatos alkalmazkodást igényelt a rendelkezésre álló erőforrásokhoz.

A partnerszerepek világosan meghatározottak voltak: az intézmények szervezési, logisztikai és támogató feladatokat láttak el, gyakran közvetítőként a különböző csoportok között, míg a közösségek tartalommal járultak hozzá és aktív társszerzői voltak a programoknak. Számos jó gyakorlat mellett kihívások is jelentkeztek: a fiatalok érdektelensége, a néptáncjal kapcsolatos sztereotípiák, az infrastruktúrához való korlátozott hozzáférés, valamint a finanszírozási bizonytalanság. Ezeket részvételi módszerekkel, terepmunkával, helyi mentorok bevonásával és az események korosztályhoz és érdeklődési körökhöz igazításával kezelték.

A megvalósítás rugalmas volt, az események modulárisak és adaptálhatók a helyi igényekhez. A folyamatos értékelést kérdőívek és közvetlen párbeszéd biztosította, lehetővé téve a tartalom és módszerek folyamatos fejlesztését. Minden gyakorlati kiállítási esemény reflexiót és teljesítményértékelést tartalmazott, amely alapot nyújtott a jövőbeli tevékenységekhez és fejlesztésekhez. Gyakorlati szempontból az intézmények vállalták a találkozók koordinációját, a meghívások és kommunikáció lebonyolítását, a helyszínbiztosítást, az alapfinanszírozást és a logisztikát.

A közösségek igényeinek megértése a terepen való aktív részvétel, a párbeszéd, a saját környezetükben való együttműködés és az önkifejezés lehetőségének biztosítása révén valósult meg a leghatékonyabban. A helyi levéltári anyagok, személyes történetek és szóbeli hagyományok bevonása hiteles, bizalomra alapuló kapcsolatok kialakítását segítette. A közösségek így olyan eszközöket fejlesztettek ki, amelyek a tanítási módszerektől és a sztereotípiák lebontásától kezdve a rendezvény- és műhelymenedzsmentig terjedtek. Az intézmények új eszközöket hoztak létre az élő örökség kiállításokon és részvételi tánceseményeken való bemutatására, digitális platformokat alakítottak ki, valamint új módszereket dolgoztak ki a közönség bevonására az örökség megőrzésébe.

A külső szereplőkkel (iskolák, önkormányzatok, egyesületek, kutató- és oktatási intézmények) való partnerség kulcsfontosságúnak bizonyult, mivel bővítette a projekt elérését, további erőforrásokat biztosított és megerősítette a különböző szektorok közötti kapcsolódásokat. A projekt lezárása után a párbeszéd fenntartása a kialakult kapcsolatokra, a nyílt kommunikációra, a közös értékekre, valamint az új kezdeményezésekben való együttműködés képességére építhető.

A projekt legnagyobb hozzáadott értéke az intézmények és közösségek közötti új, fenntartható együttműködési modellek kialakítása volt – nem egyszeri eseményekre építve, hanem tartós kapcsolatokra, amelyek révén az élő örökség létrehozásában, bemutatásában és átörökítésében a közösség központi szerepet játszik.

ÚTMUTATÓ A TÁNCKÖZÖSSÉGEKKEL KÖZÖSEN LÉTREHOZOTT (KÖZÖSEN MEGALKOTOTT) ESETTANULMÁNYOKHOZ ÉS A GYAKORLATI KIÁLLÍTÁSOK ESEMÉNYEIHEZ

Örökségvédelmi
intézmények kulturális
szakemberei és
táncközösségek tagjai
számára

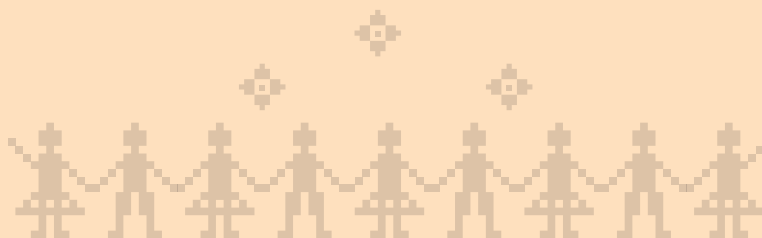
MI AZ A GYAKORLATI KIÁLLÍTÁS ESEMÉNYEI?

A Gyakorlati Kiállítás Eseményei a táncot, a kiállításokat és a közösségi részvételt ötvözi annak érdekében, hogy a kulturális örökség intézményein keresztül életben tartsa a táncgyományokat. Egyesíti a közösen létrehozott kiállítási anyagokat, az élő tánceseményeket és az aktív táncgyakorlatokat, amelyek összekapcsolják a táncosokat, közösségeiket, az örökségvédelmi szakembereket és a látogatókat. Eszközt jelent a generációk közötti átörökítéshez és a megőrzéshez, valamint párbeszédre és kulturális vitalításra szolgáló térként működik. Mindenekelőtt lehetőséget nyújt a közösségi cselekvőképesség és láthatóság megerősítésére.

MI TESZI MÁSSÁ A KÖZÖSEN MEGALKOTOTT KIÁLLÍTÁST?

Egy ilyen kiállításban:

- A közösség dönti el, hogy a táncát, zenéjét és hagyományait miként lássa, hallja és élje meg a közönség.
- Van tér a spontán, testben megélt és interaktív elemeknek, elismerve, hogy a tánc élő, mozgó, és nehezen „fagyasztható be” üveg vitrinekbe.
- A hangsúly a kapcsolatok építésén van, nem pusztán egy kiállítás létrehozásán.

ÚTMUTATÓ LÉPÉSRŐL LÉPÉSRE A KÖZÖS ALKOTÁSI

1. LÉPÉS: FELKÉSZÜLÉS A BEVONÓDÁSRA – GONDOLD ÁT SAJÁT SZEREPED ÉS MOTIVÁCIÓD

2. LÉPÉS: A KÖZÖSSÉG MEGISMERÉSE – TEREPMUNKA GONDOSSÁGGAL

3. LÉPÉS: KÖZÖS CÉLOK MEGHATÁROZÁSA

4. LÉPÉS: ERŐFORRÁSOK

5. LÉPÉS: A FORMA KÖZÖS MEGTERVEZÉSE

6. LÉPÉS: KÖZÖS FELKÉSZÜLÉS A SOKSZÍNŰ KÖZÖNSÉGRE

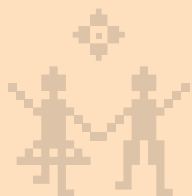
7. LÉPÉS: AZ EGYÜTTMŰKÖDÉS ÉRTÉKELÉSE

8. LÉPÉS: TERVEZÉS A KIÁLLÍTÁS UTÁNRA

1. LÉPÉS: FELKÉSZÜLÉS A BEVONÓDÁSRA – GONDOLD ÁT SAJÁT SZEREPED ÉS MOTIVÁCIÓD

ÖRÖKSÉGVÉDELMI SZAKEMBERKÉNT TEDD FEL MAGADNAK A KÉRDÉSEKET:

- Miért szeretnék együttműködni ezzel a közösséggel?
- Milyen felelőssége van az intézményemnek az élő örökség megőrzésében?
- Készen állok-e egy olyan folyamatra, amely időt, rugalmasságot és megosztott döntési jogot igényel?

TÁNCKÖZÖSSÉGEN BELÜLI ÖRÖKSÉG-HORDOZÓKÉNT:

- Érzem-e az igényt külső támogatásra hagyományom átadásában és megosztásában?
- Mit remélek az együttműködéstől? Milyen aggodalmaim vagy határait vannak?

MINDKÉT FÉL SZÁMÁRA:

legyen átlátható az elvárások és a korlátok tekintetében (pl. pénzügyi források, idő).

Üzenet a táncközösségeknek:

teljesen érvényes, ha bizonyos tudást vagy gyakorlatot kizárólag a közösségen belül kívántok megtartani.

2. LÉPÉS: A KÖZÖSSÉG MEGISMERÉSE – TEREPMUNKA GONDOSSÁGGAL

A terepmunka azt jelenti, hogy időt töltesz a táncközösséggel a bizalom kiépítése, gyakorlatuk megértése és közvetlen tanulás céljából – próbákon, előadásokon, kötetlen összejöveteleken és beszélgetések során. A cél: megismerni a közösséget, annak különböző csoportjait, táncagyományait, tudásátadásának módjait, szükségleteit és nézőpontjait. Ez teremti meg az egyenlő partnerség alapját.

HAGYJ TERET A VÁRATLANNAK

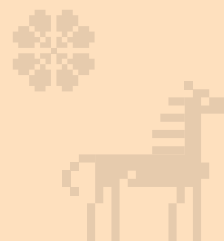
Norvégiában az intézmények először felmérést végeztek, majd találkozokat és táncos mulatságot szerveztek. Csak a második találkozón osztották meg saját céljaikat, hogy a táncosok válaszolhassanak ezekre a kérdéseinkre: Hogyan tudunk segíteni? Mik az álmaitok a jövőre nézve?

LEVÉLTÁRI ANYAGOK HASZNÁLATA

Romániában a múzeumi dolgozók archív anyagokat mutattak be, hogy beszélgetést indítsanak, és a párbeszédet helyi tudásba ágyazzák.

Üzenet a táncközösségeknek:

Ez a ti teretek, ahol kifejezhetitek víziótokat, aggodalmaitokat és reményeiteket. A terepmunka nem pusztán „kutatás” – tiszteletteljes párbeszéd kezdete kell legyen.

01 ÚTMUTATÓ A TÁNCKÖZÖSSÉGEKKEL KÖ

02

ÉS A GYAKORLATI KIÁ

3. LÉPÉS: KÖZÖS CÉLOK MEGHATÁROZÁSA

Szánjatok időt arra, hogy közösen határozzátok meg az együttműködés célját. Ez kritikus pillanat az elvárások, szükségletek és lehetőségek összehangolásában. A legjobb célok a közösség igényeire reagálnak, például: hagyomány újjáélesztése, fiatalok bevonása, társadalmi tudatosság növelése, dokumentálás, generációk közötti tudásátadás, vagy tér biztosítása a tánc gyakorlására.

03

KÖZÖSEN MEGALKOTOTT (KÖZÖSEN MEGALKOTOTT) ESETTANULMÁNY

KÖZÖSSÉGEKKEL KÖZÖSEN LÉTREHOZOTT

4. LÉPÉS: ERŐFORRÁSOK

MIelőTT TOVÁBBLEPTEK, KÖZÖSEN KÉRDEZZÉTEK MEG:

- Megvan a szükséges tudás és erőforrás?
- Biztosított a finanszírozás?
Van elég idő és kapacitás?
- Rendelkezésre állnak megfelelő helyszínek?

BIZALOMÉPÍTÉS

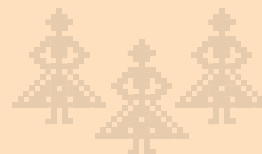
Romániában egyes táncosok vonakodtak a múzeummal való együttműködéstől. A múzeum ismerkedő alkalmakat szervezett, hogy barátságos légkört teremtsen, és aktív részvételre bátorítsa.

KULTURÁLIS KÖZVETÍTŐK

Görögországban a tánctanárok kulturális közvetítőként működtek, hidat képezve intézmények és közösségek között. Ők segítették a párbeszédet, közvetítették az örökség narratívákban, és a befogadó megőrzés mellett érveltek.

Üzenet a táncközösségeknek:

Gondoljatok a kulturális örökség intézménnyel való együttműködés lehetséges pozitív és negatív hatásaira. Vannak aggodalmaitok? Beszéljete róluk nyíltan.

KÖZÖSEN MEGALKOTOTT (KÖZÖSEN MEGALKOTOTT) ESETTANULMÁNY

04

5. LÉPÉS: A FORMA KÖZÖS MEGTERVEZÉSE

**ISMERJÉTEK EL, HOGY A TÁNC
TESTBEN MEGÉLT, ZENEI,
KÖZÖSSÉGI ÉS GYAKRAN
MÚLÉKONY. EZÉRT LÉPJETEK
TÚL A STATIKUS BEMUTATÓKON.
VIZSGÁLJÁTK MEG KÖZÖSEN:**

- Interaktív installációk
(videók, táncra hívó terek)
- Élő gyakorlati események
a kiállításon belül, tánc és
élművészet együttesével
- Történetmesélést támogató
tárgyak (viseletek,
hangszerek, fotók)

KÖZÖS TERVEZÉS A FILMFORGATÁS ELŐTT

A Szlovén Néprajzi
Múzeumban a próbaalkalmak
és a nyílt kommunikáció
kulcsfontosságúak voltak a
forgatás előtt, mert a táncosok
gyakran ösztönösen mozognak,
és nem szoktak kamerának
táncolni.

ALKALMAZKODÁS A KÖZÖSSÉG IGÉNYEIHEZ

Amikor az élő tánc
nyitvatartási időben nehezen
megvalósíthatónak bizonyult,
a Szlovén Néprajzi Múzeum
virtuális interaktív workshopokat
kínált a látogatóknak.

Üzenet a táncközösségeknek:

Az aktív részvételek
a megvalósítás során is
elengedhetetlen. A megélt
tudásotoknak kell irányít
mutatnia a döntésekhez.

6. LÉPÉS: KÖZÖS FELKÉSZÜLÉS A SOKSZÍNŰ KÖZÖNSÉGRE

A kiállításokat változatos összetételű
közönséget érhet el (és kell
is): a hagyományt nem ismerő
nagyközönséget, örökség-hordozókat,
időseket, fiatalokat és iskolai
csoportokat...

DOLGOZZATOK EGYÜTT:

- A nyelvezet és formátumok
hozzáférhetővé tételén
- Alternatívák biztosításán
idősebb vagy kevésbé
mozgékony látogatók
számára
- Rendszeresen ellenőrizték
a nyitottságot, befogadást, és
szükség esetén módosítottak

A KIÁLLÍTÁS KITERJESZTÉSE AZ INTÉZMÉNY FALAIN TÚLRA

Szlovéniában pop-up kiállításokat
tartottak a közösségi házban, valamint
workshopokat helyi iskolákban,
visszajuttatva a kiállítást a közösséghez
és egyben újra összekapcsolva az
embereket a táncörökségükkel.

A TÁNC FELHASZNÁLÁSA A JÓLLÉT TÁMOGATÁSÁRA

Magyarországon a minden
korosztálynak szóló táncworkshopok
között külön programot szerveztek
a demenciával élőknek, álló és ülő
táncokkal egyaránt, bevonva ezáltal
mindenkit, elősegítve a testi-lelki
egészséget.

TÁNCKÖZÖSSÉGEKKEL KÖZÖSEN LÉTREHOZOTT (KÖZÖS)

05

06

7. LÉPÉS: AZ EGYÜTTMŰKÖDÉS ÉRTÉKELÉSE

MIUTÁN A KIÁLLÍTÁS MEGVALÓSULT, KÖZÖSEN GONDOLJÁTOK ÁT:

- Mi működött? Min kell javítani?
- Milyen hatással volt a kiállítás a tánc megőrzésére?
- Hogyan szolgálhatja ez a tapasztalat a jövőbeli kezdeményezéseket?

8. LÉPÉS: TERVEZÉS A KIÁLLÍTÁS UTÁNRA

AZ ÖRÖKSÉG MEGŐRZÉSE FOLYAMATOS MUNKA. A KÖZÖSEN MEGALKOTOTT KIÁLLÍTÁS NEM A VÉGEREDMÉNY, HANEM KIINDULÓPONT LEHET:

- Folyamatos táncworkshopok
- Oktatási programok
- Iskolákba és közösségi központokba eljutó vándorkiállítások
- Digitális archívumok vagy virtuális kiállítások a diaszpóra számára
- Állandó táncgyakorló terek létrehozása könnyen hozzáférhető helyszíneken

TOVÁBBI EGYÜTTMŰKÖDÉS

Norvégiában az együttműködés a Gyakorlati Kiállítás Eseményei program után is folytatódott: iskolai turnékkal, hagyományos tánc és zene népszerűsítésével a skandináv műfajok világ bajnokságán, valamint a közösség érdekeinek képviselésével kulturális, politikai és tudományos hálózatokban.

UTATÓ A TÁNCKÖZÖSSÉGEKKEL KÖZÖSEN

KÖZÖSEN MEGALKOTOTT

MŰANYOKHOZ ÉS A GYAKORLATI KIÁLLÍTÁSOK ESEMÉNYEI

08